

Zitting van Woensdag 2 Augustus 1944.**ARTIKEL 520.**

De praeses opent de zitting, laat zingen Ps. 42 : 3 en gaat voor in gebed. Opening.

ARTIKEL 521.

Bij het appèl-nominaal blijken afwezig te zijn de hoogleeraren Bavinck, Appèl-nominaal.
Van Gelderen, Kuyper, J. Ridderbos en Waterink; ouderling Borkent en
het adviseerend lid ds Van den Brink.

ARTIKEL 522.

De synode gaat over tot een zitting in comité-generaal. Comité-generaal.

Zitting van Donderdag 3 Augustus 1944.**ARTIKEL 523.**

De praeses opent 's ochtends 11 uur de vergadering en laat zingen Ps Opening.
89 : 7.

ARTIKEL 524.

Het appèl-nominaal wordt gehouden. Afwezig zijn de hoogleeraren Appèl-nominaal.
Aalders, Bavinck, Van Gelderen, Kuyper, J. Ridderbos en Waterink. Voorts
van de stemhebbende leden dr Hoek en de ouderlingen Hessels en De
Jong en de adviseerende leden ds Van den Brink en ouderling Hekkert.

ARTIKEL 525.

Het *request van het studentencorps F.Q.I. en de theologische faculteits-* Request studenten
T.H.S. en V. U.
vereeniging aan de V.U. komt na voorafgaande behandeling in een comité-
zitting opnieuw aan de orde.

Na eenige bespreking wordt besloten, dat de rapporteur van commissie I,
ds Gerritsma en de opsteller van het prae-advies, prof. J. Ridderbos, samen
een nieuw concept-antwoord zullen opstellen en aan de synode voorleggen
(zie art. 540).

ARTIKEL 526.

De synode gaat over tot een zitting in comité-generaal, waarin het Comité-generaal.
volgende besloten is:

de generale synode, in haar vergadering van 3 Augustus 1944 kennis Besluit tot afzetting
van prof. Schilder.
genomen hebbende van de brieven 1, 20 en 22 Juli 1944, welke door prof.
dr K. Schilder gericht zijn aan haar moderamen, alsmede van het korte
resumé van de op 31 Juli 1944 gehouden samenspreking met prof. Schilder,
waarin o. m. staat opgenomen diens verklaring, dat toenadering slechts
mogelijk is bij opheffing der schorsing, terwijl, zoolang de publieke be-
schuldiging gehandhaafd blijft, zijn verweer daartegen noodzakelijk en
aan de orde zou blijven,
overwegende, dat prof. Schilder, gedurende den tijd van zijn schorsing

op grond van zijn houding tegenover de synode als wettige vergadering van de gereformeerde kerken, welke houding als de in art. LXXX K.O. genoemde zonde van scheurmaking moet veroordeeld worden, geenerlei blijk van toenadering en boetvaardigheid aan den dag gelegd noch ook zijn afwijking beleden heeft, ondanks het ernstig vermaan, dat daartoe tot hem is uitgegaan, en dat hij integendeel volhardt in zijn zondige houding,

besluit met diep leedwezen, de curatoren van de Theologische Hoogeschool gehoord, op gronden van de „Regelen betreffende de beëindiging van, de schorsing in en het verleenen van verlof uit den dienst van hen, die aan de Theologische Hoogeschool van de Gereformeerde Kerken in Nederland in vasten dienst onderwijs geven” prof. dr K. Schilder ontslag te verleenen als hoogleeraar aan de Theologische Hoogeschool en voorts op grond van art. LXXIX en LXXX K.O. hem te ontzetten uit zijn ambtelijke bediening als emeritus-dienaar des Woords van de gereformeerde kerk van Rotterdam-Delfshaven;

en van dit besluit, onder toezending van een afschrift van het uitgebrachte rapport, mededeeling te doen aan prof. dr K. Schilder, aan curatoren der Theologische Hoogeschool, aan den kerkeraad van Rotterdam-Delfshaven, aan de classis Rotterdam en aan den kerkeraad van Kampen en voorts kennis te geven aan alle kerkeraden van de gereformeerde kerken in Nederland.

Dit besluit is genomen met 6 stemmen voor van de prae-adviseerende leden; met 38 stemmen voor en 6 stemmen tegen van de stemhebbende leden en 2 stemmen voor van de adviseerende leden.

De predikanten Popma, Meester en Van Strien en ouderling Meima verzochten aantekening, dat zij tegen gestemd hebben.

Ds Bos vroeg en verkreeg verlof de volgende verklaring in de Acta te doen opnemen: „ondergeteekende verzoekt in de Acta op te nemen, dat hij geen enkele verantwoordelijkheid kan dragen voor het genomen besluit inzake het ontslag en de afzetting van prof. dr K. Schilder”.

Tevens doet de synode de volgende uitspraak:

De generale synode in haar vergadering van 3 Augustus 1944, gelet op artikel 3 slotalinea van de „Regelen betreffende de beëindiging van, de schorsing in en het verleenen van verlof uit den dienst van hen, die aan de Theologische Hoogeschool van de gereformeerde kerken in Nederland in vasten dienst onderwijs geven”,

besluit 1° aan prof. dr K. Schilder voorloopig tot het samenkomen van de volgende generale synode een ondersteuning tot levensonderhoud, ten bedrage van het huidige tractement, te verleenen, onverminderd haar recht om eventueel, in verband met de gedragslijn van prof. Schilder tegenover de gereformeerde kerken, dit besluit te wijzigen;

2° aan de curatoren der Theologische Hoogeschool op te dragen, dat aan prof. Schilder tot het samenkomen van de volgende generale synode zijn huidige tractement regelmatig worde uitgekeerd, tenzij de gedragslijn van prof. Schilder tegenover de gereformeerde kerken hun, onder nadere verantwoording aan de synode, aanleiding mocht geven om deze uitkeering niet te doen,

en 3° hiervan bericht te doen aan prof. Schilder en aan de curatoren van de Theologische Hoogeschool.

Zitting van Vrijdag 18 Augustus 1944.

ARTIKEL 527.

De praeses opent de zitting, laat zingen Gez. 8 : 1 en 3 en gaat voor in gebed. Opening.

ARTIKEL 528.

Het appèl-nominaal wordt gehouden. Afwezig zijn de hoogleeraren Van Gelderen, Kuyper, J. Ridderbos en Waterink. Van de predikanten ontbreken ds Scheele en ds Veltman; van de ouderlingen de broeders Jaarsma, De Jong, Meima en Tange. Ook is afwezig het adviseerend lid ds Van den Brink. Appèl-nominaal.

Ouderling Verwoerd, die evenals prof. Ridderbos bericht van verhindering zond, is vervangen door ouderling Offers.

ARTIKEL 529.

De synode gaat over tot een zitting in comité-generaal. Comité-generaal.

Zitting van Donderdag 24 Augustus 1944.

ARTIKEL 530.

De praeses opent de zitting, laat zingen Gez. 8 : 1 en gaat voor in gebed. Opening.

ARTIKEL 531.

Het appèl-nominaal wordt gehouden. Van de prae-adviseerende leden ontbreken de hoogleeraren Van Gelderen, Kuyper, J. Ridderbos (met kennisgeving) en Waterink; van de leden zijn afwezig ds Popma, ds Veltman en de ouderlingen Meima en De Jong. Ds Popma is vervangen door ds Van der Vliet. De plaats van ds Bos wordt ingenomen door ds Hoytema. Appèl-nominaal.

ARTIKEL 532.

Ds Hoytema en ds Van der Vliet betuigen door op te staan hun instemming met de belijdenisschriften van de gereformeerde kerken in Nederland. Instemming met de belijdenisschriften.

ARTIKEL 533.

De praeses wenscht dr Hoek geluk met diens 25-jarige huwelijksherdenking. Gelukwensch dr Hoek.

ARTIKEL 534.

De synode gaat over tot een zitting in comité-generaal. Comité-generaal.

Zitting van Vrijdag 1 September 1944.

ARTIKEL 535.

Opening. De praeses opent de zitting, laat zingen Ps. 95 : 1 en gaat voor in gebed.

ARTIKEL 536.

Appèl-nominaal. Het appèl-nominaal wordt gehouden. Van de prae-adviseerende leden ontbreken de hoogleeraren Bavinck, Van Gelderen, Den Hartogh, Kuyper, Waterink. Van de leden zijn afwezig ds Van Strien met kennisgeving, ouderling Meima, blijkens zijn kennisgeving wegens ziekte verhinderd, ouderling Rozeboom, ds Popma, ds Scheele, ouderling Tange, ds Veltman, ouderling De Jong; van de adviseerende leden ontbreekt ds Van den Brink. Ds Van Strien, ds Popma, ds Veltman en ouderling De Jong zijn vervangen respectievelijk door ds Postema, ds Van der Vliet, ds Jonker en ouderling Van Woerden.

ARTIKEL 537.

Instemming
belijdenisschriften. Ds Postema betuigt door op te staan instemming met de belijdenisschriften der gereformeerde kerken in Nederland.

ARTIKEL 538.

Prof. J. Ridderbos. De praeses verwelkomt prof. J. Ridderbos en wenscht hem geluk met zijn herstel.

ARTIKEL 539.

Comité-generaal. De synode gaat over tot een zitting in comité-generaal.

ARTIKEL 540.

Schrijven F. Q. I.
en Theol. Fac.
vereniging. Na beëindiging van de zitting in comité-generaal brengt ds Gerritsma namens deputaten voor eventuele zwaarigheden rapport uit over de ingekomen stukken van het studentencorps F.Q.I. te Kampen en de theologische faculteitsvereniging aan de Vrije Universiteit te Amsterdam. Daar de synode niet over alle gegevens beschikt, wordt deze zaak nog aangehouden (zie art. 646).

ARTIKEL 541.

Volgende zitting. Aan het moderamen wordt overgelaten den datum der volgende zitting te bepalen.

ARTIKEL 542.

Sluiting. Nadat de assessor is voorgegaan in dankzegging, sluit de praeses de zitting.

Zitting van Woensdag 8 Augustus 1945.

ARTIKEL 543.

De praeses opent de zitting, laat zingen Psalm 66 : 4 en 6, gaat voor in gebed en leest voor Efeze 3 : 14—21.

Opening.

ARTIKEL 544.

Het appèl-nominaal wordt gehouden. Afwezig zijn de hoogleeraren Van Gelderen, Grosheide en Nauta. Van de leden zijn de primi dr De Groot, ds De Vries en de ouderlingen Middelveld, Verwoerd, De Jong en Zuidema vervangen door hun secundi respectievelijk ds Th. Boersma, ds J. H. Jonker en de ouderlingen R. Boverhuis, H. J. Offers, J. van Woerden en K. Hartsuijker. De plaats van wijlen ds J. Douma wordt ingenomen door dr C. J. Goslinga, die van wijlen ouderling J. B. Netelenbos door ouderling W. de Jager.

Appèl-nominaal.

ARTIKEL 545.

Ds Th. Boersma, de pastores loci H. W. H. van Anandel en G. Laarman, en de ouderlingen R. Boverhuis en W. de Jager betuigen door op te staan instemming met de belijdenisschriften van de gereformeerde kerken in Nederland.

Instemming met belijdenisschriften.

ARTIKEL 546.

De praeses spreekt het volgende openingswoord uit:

Op deze nieuwe zitting der generale synode roep ik u een hartelijk welkom toe. Nu wij elkander na langen tijd van bange zorg opnieuw mogen ontmoeten en zien dringt het opnieuw tot ons door, hoeveel er in den tijd, waarin we niet samenkwamen, is gebeurd. Ge zult het me niet euvel duiden, dat ik een oogenblik bij dit verleden stilsta, voordat ik u uitnodig tot uw arbeid over te gaan.

Openingswoord.

Het was een tijd van benauwdheid en zorg, leed en rouw.

Werden we kort na de laatste synode-zitting opgeschrikt en verrast door een aanval, waarbij ons land direct betrokken werd, een levendige hoop vervulde onze harten dat nú het einde spoedig zou komen. Ik behoef u niet te schetsen die reeks van gebeurtenissen, de teleurstelling en de spanningen en ook de vreugde, dat althans een deel van ons land werd bevrijd. Hoe toen de winter zoo donker werd. Voor ontelbaar velen in hongersnood en terreur, in angst voor oorlogsgeweld, deportatie, evacuatie en inundatie. Het is alles zoo anders gelopen dan wij hadden verwacht en geconstrueerd. Menselijke berekeningen faalden. We werden niet direct vanuit het Westen, maar vanuit het Zuiden en daarna uit Oostelijke richting bevrijd. Toen de nood in West-Holland wel op het hoogst was geklommen, was de redding nabij.

Zonder één der gebeurtenissen te willen apart stellen uit de reeks der onophoudelijke daden Gods, hebben we toch die nog onverwachte capitulatie gevoeld als pure, onverdiende gáve dwars door menselijke kracht en menselijke zwakheid heen, toen God met indienstneming van Zijn instrumenten een eind maakte aan tyrannie en geweld.

En het was maar niet het brute geweld, dat ons leven benauwde. Het is vooral wel geweest dat penetreerende van een geestelijke revolutie, die bij het begin van de bezetting over ons was opgeroepen en waarvoor een steeds groeiend verzet ons meer en meer de oogen opende voor de gevaren. Ook in de prediking der kerken en in haar interkerkelijke getuigenis werd dit verzet gestimuleerd en verdiept.

We zagen het steeds duidelijker, hoe de overwinning van den vijand een donkeren nacht zou hebben ingeluid.

Wanneer we zoo spreken, dan houdt dat allermint in: een optimisme zonder meer voor de toekomst. Maar één ding hebben we geleerd: dat het valsche profetie was toen ons volk door Seyss Inquart eens in een kritiek stadium zich de vraag zag voorgelegd: Wat nu? Het was het beruchte dilemma: nationaal-socialisme of bolsjewisme? Dit dilemma rustte op een geschiedenisconstructie die de elementaire gegevens van ons christelijk geloof radicaal uitschakelde en de geschiedenis zag verlopen langs historische banen, waarin het geloof in Jezus Christus, het gebed Zijner gemeente en haar roeping werden terzijde gesteld.

Het deed ons — wat de dreiging van het dilemma betreft — denken aan dien anderen profeet, die na den vorigen oorlog profeteerde van den ondergang van het Westen en de menschheid in verwarring bracht met zijn alarmkreet: De menschheid heeft geen doel, geen idee, geen plan. De menschheid is een leeg woord.

We waren op weg naar den ondergang. Hij meende, dat zulk een berekening mogelijk was op grond van vroegere voorbeelden. En weliswaar meende deze profeet in 1921 een misverstand te moeten ophelderen door te zeggen, dat ondergang beteekende voltooiing door den zin vanuit het Oosten op de geschiedenis gedrukt, maar ook deze correctie kon de ongeloovige en immanente toekomstvoorzegging niet op hooger plan brengen.

Het werd hoogstens een praeludium op het: Wat nu? van 1941.

Het was dezelfde miskennis van den levenden, regeerenden God der historie, van Zijn werk en genade en gericht en van *Zijn* orde.

Wij willen in ons bevrijde vaderland de toekomst niet tegengaan zonder uit dit alles en uit alle onrecht en goddeloosheid iets te hebben geleerd en zoo Gods voorzienigheid eeren, zonder haar los te maken uit alle verbanden, waarin Hij ons roepend en vermanend tot nu toe heeft geleid.

Hoe zouden we — op hoop van zegen voor de toekomst — Hem niet danken ook vandaag. Danken, dat Hij ons vrijmaakte en na lange ballingschap ons Koninklijk Huis weer vereenigde met ons op eigen bodem. Dankbaar, dat boven ons staat het gezag eener overheid, Gods dienaressse. Dankbaar voor de verademing die Hij ons gaf in het wonder der brooden, dat Hij ons deed aanschouwen en dat een einde maakte aan onnoemelijk veel leed.

Dankbaar voor zooveel, dat we het niet kunnen opsommen.

Maar deze dank heft de droefheid niet op. Over zooveel leed in het Zuiden en Oosten van ons land, over Walcheren en Brabant, Limburg, Arnhem, Oosterbeek, Betuwe, Den Haag.

Maar hier kan — zij het met groote moeite — nog weer worden opgebouwd. Op vele puinhoopen hebben vlaggen gewapperd. Maar nòg meer blijft dan ook schrijnen het leed van duizenden, tegenover wie we ons voelden als menschen met ons „machteloos medelijden”. Alleen de voorbede kon ze bereiken soms, zoo ver waren ze weg, in de hand van den vijand.

De velen die na hun dapper verzet de vrijheid niet hebben mogen aanschouwen of haar maar kort hebben overleefd. Ook in eigen kring zijn er velen gevallen door oorlogsgeweld of na korter of langer tijd gevangenschap, ver van huis en ver van het vaderland. We herdenken onze dooden die vielen voor 't vaderland, met de anderen die God van ons wegnam en die we hier zullen moeten missen.

Uit ons midden werd weggenomen ouderling *J. B. Netelenbos* van Almelo, die tijdens een luchtraid door het neerstorten van een brandend vliegtuig om het leven kwam met zijn vrouw, dochter en schoonzoon en nichtje. We gedenken hem in zijn trouw, eenvoud en geloof, waarmede hij zich nimmer op den voorgrond drong, maar niettemin een waardige plaats innam in het midden onzer synode.

Wij gedenken ds *J. Douma*, die op 65-jarigen leeftijd uit dit tijdelijk leven werd opgeroepen na een langen tijd een vooraanstaande plaats te hebben ingenomen in de Friesche kerken en die gedurende meerdere jaren werd afgevaardigd om de kerken in generale synode bijeen, te dienen.

Prof. dr. H. H. Kuypers moest in September 1944 na een langdurige ziekte vluchten uit Arnhem en vond eindelijk rust in Groningen, waar hij echter de gevolgen en inspanningen niet meer te boven kwam en in Januari in de hope des eeuwigen levens van ons ging.

Het is mij niet mogelijk hem hier in enkele woorden te teekenen, ook niet in zijn velerlei verdiensten als prae-adviseur der synode. Het behoeft ons niet te verwonderen, dat hij, die zoo lang een leidende positie in onze kerken heeft ingenomen, naast waardeering ook critiek ondervond. We belijden immers dat onze *beste* werken met zonden bevekt zijn en het is ook zijn eigen belijdenis geweest.

Maar we zagen hem van ons heengaan, die ononderbroken schier tot op z'n ziekbed toe de kerken heeft liefgehad en met haar strijd meeleeft. Nog in Juni 1944 vertolkte hij in een schrijven, dat ik van hem ontving, de vurige begeerte, dat God een scheuring in onze kerken zou willen verhoeden.

Hij heeft steeds kerkhistoricus willen zijn, niet als een neutraal onderzoeker van het „verschijnsel” der kerk, maar als geloovige, die de kerk zag als kerk van Christus en met haar bleef meelevend tot het einde toe. En wat hij in de kracht van zijn leven en ook bij het klimmen zijner jaren aan adviezen ter synode en aan plaatselijke kerken heeft gegeven in nimmer verflauwd en ijver, weet ieder die met onze kerken heeft meegeleefd, met groote dankbaarheid.

Wij gedenken ook onzen broeder dr H. Colijn, die de kerken in meerdere deputaatschappen diende en die van ons land en volk, maar inzonderheid ook van ons werd weggenomen na langdurige ballingschap. Gods weg is in het heiligdom.

Uit den kring der Theologische Hoogeschool werden weggenomen de oud-lector dr J. J. Esser, de oud-lector prof. dr A. Noordzij en de lector dr R. J. Dam, die na langdurig stimulerend verzet tegen den vijand kort voor de bevrijding te Assen koelbloedig werd vermoord. Onze God trooste degenen die achterblijven. Wij hebben de belofte, dat onze arbeid niet ijdel zal zijn in den Heere.

Wij gedenken ook de dienaren des Woords, die door oorlogsgeweld werden weggerukt: dr S. O. Los en ds N. J. A. van Exel en dan die lange rij, die nog midden in de kracht van hun leven door fusilleering of uitputting in concentratiekampen overleden zijn:

Ds Ferwerda, Amsterdam; ds De Jong, Charlois; ds De Jong, Venlo; ds Wolfert, Mariënberg; ds Plantagie, Dieren; ds Rijper, Amersfoort; ds Van Enk, Vries; ds Kuipers, Warnswerd; ds Douma, Emmer-Compasuum; ds Ringnalda, Ermelo; ds Reinders, Selligen; ds Boodt, Delft; ds Versteegt, Nieuw Loosdrecht¹⁾.

Wij kunnen ons geen voorstelling maken van al het leed en de spanning, die zij hebben moeten verduren, maar hun eigen getuigenis, opklinkend uit diepe ervaring, is het echo van het woord der Schrift, dat alle dingen medewerken ten goede dengenen, die God liefhebben.

Hun trouw en offers en moed vervullen ons met eerbied en dank. Hun strijd en lijden blijven ons onvergetelijk.

* * *

Dwars door al wat we meemaakten, nauwelijks een oogenblik uit onze gedachten, loopt de branding van het kerkelijk schisma. Wat niemand gedacht heeft of gewild, is toch gekomen. De gereformeerde kerken zijn uiteengescheurd. Hoe dikwijls is om de bewaring der eenheid gebeden. We hebben die niet gekregen. Ik zal hier niet spreken van een lot. Integendeel: het gaat om feiten en toetsbare beslissingen voor Gods aangezicht. We weten dat alle dingen in 't gericht zullen komen, onze handelingen als synode en die der vrijgemaakte kerken. Hier ligt voor ons allen een zware verantwoordelijkheid. Wie had kunnen denken, dat wij zoo uit dezen oorlog zouden komen? Er is bij ieder onzer verlegenheid. We willen niet bitter worden, ook niet wanneer onze kerken als valsche kerken worden uitgeroepen, als hiërarchie en ons werk als spel en booze machinatie, hoogheid en het zoeken van eigen eer. Wel zullen we hopen, dat de strijd op hooger plan komt, juist omdat uit onze harten ondanks alles nog niet wegsloop de hoop op hereeniging. Wat kerkhistorisch onmogelijk schijnt — her-

¹⁾ Reeds eerder was bekend of pas later werd vernomen, dat tot deze droeve lijst ook behooren: ds Kapteyn, Groningen; dr De Koning, Schipluiden; ds Meesters, Doetinchem; dr Sietsma, Amsterdam-Zuid; ds Touwen, Makkum; ds Tunderman, Helpman.

Vermist wordt nog ds Geertsema, Dwingeloo.

eeniging kort na schisma — is mogelijk bij God. Maar deze mogelijkheid bij God doet ons niet in lijdelijkheid neerzitten. Ze zal ons stimuleeren om in ons werk en gebed ons alleen te laten leiden niet door reactie, maar door liefde tot Christus' Kerk.

Ik ben er van doordrongen, dat een exclamatie van droefheid en bewogenheid over onze verdeeldheid ons niet verder brengt. Er staat ja tegenover neen. Deze woorden worden telkens met klem herhaald. Wat eenerzijds als revolutie gezien wordt, wordt door anderen als reformatie geëerd. Maar juist deze situatie moge ons er van doordringen — dat het opnieuw noodig is onze wegen te wentelen op Hem, die lust heeft in waarheid en gerechtigheid, in heiligheid en orde en aan de eenheid van Christus' gemeente.

Zoo zullen we aan 't werk gaan. Onze kerken mogen dan in de diepte der vernedering wandelen, we weten het en zullen het blijven getuigen: dat Christus groot is, het eeuwige Licht. Niet wij zijn groot, maar Hij alleen. We verstaan het opnieuw: wie roemt, roeme in den Heer.

Zoo roep ik u tot den arbeid. Nog kunnen we niet overzien welke arbeid onze kerken wacht t. o. v. Indië. Moge God spoedig ook daar het einde doen komen en de wegen weer openstooten en bemoedigen allen die daar nu nog worden verdrukt.

Ook in ons land zullen vele dingen nieuwe aandacht vragen van de kerk. Nu we vrij zijn komen tal van problemen op, van de geestelijke verzorging van jeugd, leger en vloot. De boodschap van Christus in de wereld zal universeel zijn of niet worden gehoord. Met dankbaarheid denken we aan den arbeid der kerken in 't Zuiden, die zich reeds gingen bezinnen op de taak der kerk nu. Moge die arbeid medewerken tot ons aller inspanning.

Moge de Heer der kerk ons de kerkelijke vreugde hergeven en de kracht schenken tot ootmoedig gebed en vast geloof en vereenige Hij ons hart met de bede: Laat niet varen de werken Uwer handen.

ARTIKEL 547.

Telegrammen voor
het Koninklijk Huis.

De synode besluit de volgende *telegrammen* te zenden:
aan H. M. de Koningin:

de generale synode van de gereformeerde kerken in Nederland, voor het eerst na de bevrijding van het vaderland te Utrecht in vergadering bijeen, betuigt Uwer Majesteit haar hartelijke blijdschap, dat God Uwe Majesteit en Haar Huis in de gevaarvolle jaren buiten Nederland heeft bewaard en Uwe Majesteit nu met Haar volk heeft vereenigd; spreekt haar groote dankbaarheid uit, dat God Uwe Majesteit uit Haar ziekte wilde oprichten en bidt van Hem Uwe Majesteit in volle kracht te herstellen en vele jaren voor ons volk te sparen; en heeft behoefte Uwe Majesteit te verklaren de innige trouw, waarmede onze kerken den troon van Uwe Majesteit steunen en den zegen van den Koning der koningen smeeken over Uwer Majesteits regeering.

BERKOUWER, *praeses*.

Aan Hunne Koninklijke Hoogheden Prinses Juliana en Prins Bernhard:
de generale synode van de gereformeerde kerken in Nederland, voor het eerst na de bevrijding van het vaderland te Utrecht in vergadering bijeen, betuigt Uwen Koninklijken Hoogheden haar groote blijdschap, dat God Uwe Hoogheden en Hunne kinderen in de gevaarvolle jaren buiten Nederland heeft bewaard en Uwe Koninklijke Hoogheden nu met ons volk heeft hereenigd, en bidt God, dat Hij Uw prinselijk gezin beschermte en zegene, opdat het tot een zegen voor ons volk moge gesteld worden.

BERKOUWER, *praeses*.

ARTIKEL 548.

De praeses deelt namens het moderamen mede, dat het afgevaardigden heeft uitgenoodigd van de Chr. Reformed Church of America en van de Scottish Church. Er is bericht ingekomen, dat deze uitnoodigingen aanvaard zijn.

Afgevaardigden
buitenlandsche
kerken.

Tot de zitting der synode zijn ook opgeroepen afgevaardigden van de kerken te Oost-Friesland en Bentheim. Hierop is nog geen antwoord ontvangen.

ARTIKEL 549.

Ingekomen zijn de volgende stukken:

Ingekomen
stukken.

1. berichten van verhindering van prof. Grosheide en de ouderlingen De Jong en Middelveld;
2. bericht van de particuliere synode van Friesland-Noord dat zij in de plaats van wijlen ds J. Douma als primus afgevaardigde heeft aangewezen dr C. J. Goslinga, sec. dr J. Schelhaas;
3. berichten van overlijden van prof. dr H. H. Kuyper en ds J. Douma;
4. dankbetuiging voor rouwbeklag van de families Kuyper en Douma;
5. mededeeling van de kerk van Kockengen, dat zij in samenwerking met de kerk van Kamerik ds W. Verwoerd geschorst heeft in het ambt van dienaar des Woords;
6. twee telegrammen en een brief van de Chr. Reformed Church of North America aangaande de geldinzameling, die zij gehouden heeft ten bate van de gereformeerde kerken in Nederland, die door oorlogsschade getroffen zijn; de synode neemt hiervan met groote dankbaarheid kennis en keurt het goed, dat de scriba, dr J. Hoek, deze kerk verwezen heeft naar de deputaten voor hulpverlening aan door oorlogsschade getroffen kerken en diaconieën;
7. verzoek van de directeuren van de Vrije Universiteit, dat de opbrengst der collecten voor de theologische faculteit der Vrije Universiteit voortaan weer rechtstreeks aan hen worde overgemaakt; de synode willigt dit verzoek in en zal dienaangaande bericht zenden aan de kerken;
8. brieven van de particuliere synoden van Groningen en Drente en van ds N. van Haeringen te Zweeloo inzake de geestelijke verzorging van politieke gevangenen; deze worden voor advies in handen gesteld van commissie IV;
9. brief van de kerk te Veenhuizen over de geestelijke verzorging van de daar vertoevende gevangenen; in handen gesteld van commissie IV;
10. schrijven van de classis Utrecht inzake de geestelijke verzorging van hen, die teekenden voor militair dienstverband; in handen gesteld van commissie IV;
11. brief van de Stichting 1940/1945 inzake hulp aan slachtoffers van het binnenlandsch verzet; wordt in handen gesteld van commissie VI;
12. schrijven van het Christelijk Nationaal Vakverbond; in handen gesteld van commissie VI;

13. verschillende brieven van dr Borkent inzake de Evangelisatie in België; in handen gesteld van commissie IV;
14. missive van den Urgentie-raad van de Ned. Herv. Kerk; in handen gesteld van de deputaten voor de correspondentie met de Hooge Overheid;
15. schrijven van den kerkeraad van Rotterdam met enkele bezwaren tegen de laatste aan de kerken gerichte boodschap van het I.K.O.; in handen gesteld van de deputaten voor de Hooge Overheid;
16. schrijven van den kerkeraad te Stadskanaal/Pekelderweg met de mededeeling, dat hij besloot zijn brief van 26 December 1944 terug te nemen en dat hij zich thans ten volle plaatst achter de besluiten der synode; de synode neemt hiervan met blijdschap kennis;
17. een brief van J. van Noortwijk te Bloemendaal betreffende de Liturgie; de synode besluit den schrijver voor deze zaak te verwijzen naar de volgende synode;
18. idem inzake de nieuwe vertaling van het Nieuwe Testament en door hem indertijd ingezonden lijsten met voorgestelde verbeteringen; hem zal worden geantwoord, dat van een en ander goede nota genomen is;
19. brieven van de kerkeraden te Veenendaal en IJsselmonde over de Zondagsheiliging naar aanleiding van bepaalde regeeringsmaatregelen; deze stukken worden in handen gesteld van de deputaten voor de correspondentie met de Hooge Overheid;
20. schrijven van A. Polderman te Vlaardingen met foto van het wandbord, aangeboden aan ds De Kluis ter herinnering aan de geloofsbelijdenis afgelegd in de Noodgemeente te Middelburg; wordt ter inzage gelegd;
21. schrijven van den kerkeraad van Oosterbeek met verzoek te willen bevorderen, dat een der kerken een hulpkerkgebouw afsta ter vervanging van zijn verwoest kerkgebouw; de synode besluit haar deputaten voor de correspondentie met de Hooge Overheid op te dragen den Minister van Oorlog te verzoeken voor dit doel een barak te willen beschikbaar stellen;
22. brief van J. Boessenkool te Vroomshoop over verschillende zaken; de synode stelt dit stuk in handen van commissie III;
23. heilgroet van dr James E. Hoffman van The Reformed Church in Amerika;
24. brieven van de kerkeraden te 's Gravenhage-West en Amsterdam met verzoek een bidstond te houden voor de bevrijding van Nederlandsch-Indië en voor de Zending; deze worden in handen gesteld van commissie IV;
25. schrijven van den kerkeraad te Bolnes, die verzoekt een openbaar getuigenis te doen voorlezen van de kansels; als boven;
26. idem van de N.C.S.V. inzake studentenpredikanten; als boven;
27. idem van de particuliere synode van Overijssel inzake een voorstel van de kerk van Deventer betreffende de vaststelling der bijdragen voor art. XIII; wordt in handen gesteld van commissie V;
28. brief van den kerkeraad te Koudekerk a/d Rijn inzake een brief van ds Jac. van Nes, waarin financieele hulp gevraagd werd voor Joden-Christenen; als boven;

29. schrijven van ds S. J. Dokter inzake de positie van de gereformeerden in Oost-Friesland en de graafschap Bentheim bij eventuele annexatie; wordt in handen gesteld van deputaten voor de correspondentie met de Hooge Overheid;
30. missiven, rakende het openen van het kerkelijk gesprek met de Vrijgemaakte geref. kerken, van de particuliere synoden van Groningen, Noord-Brabant en Limburg, Overijssel en Gelderland, van de classes Almelo, Franeker, Hardenberg, Middelburg en Tiel; van de kerken van Blija, Genderen, Ferwerd, Naarden, Sneek, Hallum, Kampen, Haarlem, Mildam, Winschoten, Nijverdal, Dalfsen, Wormerveer, Deventer, Oldeboorn, Ruinerwold, Hillegom, en van de brs J. Hagenbeek te Zwolle; J. H. v. d. Lichte te Amsterdam; E. H. Timmerman te Ommen; ds E. Masselink e. a. te 's Gravenzande;
31. schrijven van den kerkeraad van Scheveningen inzake de inschrijving van een dooplid, die in Duitschland belijdenis des geloofs aflegde in een noodgemeente en inzake zondagsarbeid van politieke gevangenen; in handen gesteld van commissie V;
32. een verzoek van de classis Zutphen te willen overwegen de wenschelijkheid, dat de synode medewerkt aan het tot stand komen van één landelijk kerkelijk blad; in handen gesteld van commissie VI;
33. missiven van de kerkeraden te Enschedé, Roodeschool, Neede, Valthernmond, Enumatil en Bergschenhoek, inhoudende de mededeeling, dat zij het verband met de gereformeerde kerken verbroken hebben; een zelfde bericht van de classis Almelo inzake de kerk van Enschedé;
34. brieven van G. Renes, dr J. Itjeshorst, ds C. G. Bos, ds G. Ph. Pieffers, K. Breedijk, J. H. Veldman en ds A. A. Leenhouts inzake de leerbeslissingen;
35. idem van de kerkeraden te Axel en te Giessendam;
36. schrijven van ds W. F. C. van Helsdingen over de eenheid der kerken, enz.;
37. schrijven van de Vrijgemaakte gereformeerde kerk te Kampen;
38. missive van den kerkeraad van Utrecht met een verklaring van gevoelen van ds M. de Goede en ds C. Veenhof en 28 ouderlingen;
39. idem van de classis Utrecht en den kerkeraad van Landsmeer;
40. idem van H. Amelink te De Bilt;
41. bezwaarschriften, voorstellen en verzoeken van onderscheidene leden der gereformeerde kerken, kerkeraden, classes en particuliere synoden, welke alle betrekking hebben op de dogmatische en kerkrechtelijke beslissingen der synode (zie art. 629) en wel van:
Dr J. Schelhaas, ds G. J. v. d. Vegte, J. Dijkstra, C. de Vries, G. de Lange, S. Knoester, B. v. d. Wal, zr A. J. Davidse, P. J. Kaufman, G. Renes, ds E. Masselink c. s., P. Mijderwijk, ds R. Hamming, ds N. J. Trenning, A. G. Bax, ds H. J. Heida, G. K. Kok, O. v. d. Ouden, ds H. de Zwart, E. H. Timmerman, J. C. Botterweg, W. F. Strick c. s., J. Keijn, R. Reinders;
van de kerkeraden te Dordrecht, Almkerk, Helpman, Bussum, Lutten a. d. Dedemsvaart, Marrum, Oudega, Scharnegoutum, Zutphen, Dalfsen, Nijverdal, Oldeboorn, Huizum, Eernewoude, Hilli-

- gersberg/Terbregge, Stadskanaal/Pekelderweg, Deventer, Kornhorn, Bedum, Aduard, Hoogeveen, Kommerzijl, Dussen, Helmond; van de classes Middelburg, Tiel, Almelo, Assen, Zaandam; van de particuliere synoden van Gelderland, Noord-Brabant-Limburg en Zeeland;
42. schrijven van ds A. Dondorp te Heemstede inzake de „binding” aan de leeruitspraken;
 43. schrijven van den kerkeraad te Rotterdam met een verklaring van ds G. Bouwmeester en dr R. Schippers inzake de „veronderstelde wedergeboorte”;
 44. verzoek der classis Groningen tot het instellen van een studie-commissie inzake art. 31 K.O.;
 45. schrijven van den kerkeraad te Oostzaan met verklaring van gevoelens en de vraag, of deze in overeenstemming is met de leeruitspraken der synode;
 46. idem van R. van Mazijk met verklaring als basis tot verbroedering;
 47. schrijven van ds G. W. Rijksen te Almelo met vragenreeks inzake de uitspraken der synode;
 48. verzoek van de classis Apeldoorn inzake de verklaring van 23 November 1943;
 49. brief van J. Korpershoek te Maasland inzake zijn missive van 6 April 1944;
 50. schrijven van J. C. Hakvoort te Heemstede inzake een vroeger door hem ingezonden brief;
 51. missive van den kerkeraad te Wapenveld inzake een mogelijken weg tot hereeniging;
de synode besluit de stukken 33—51 in handen te stellen van de deputaten voor eventueele zwaarigheden;
 52. bericht van den kerkeraad te Kampen, dat dr S. Greijdanus en dr K. Schilder door woord en daad met de gemeenschap der gereformeerde kerk te Kampen gebroken hebben;
 53. verzoek van de Stichting voor publiciteit en voorlichting van de gereformeerde kerken in Nederland, dat een predikant worde aangewezen, die met vrijstelling van zijn ambtelijken arbeid zich geheel wijden kan aan de kerkelijke voorlichting;
 54. missive van den kerkeraad te Amsterdam, van dr J. Thijs te Zwolle, ds J. van Herksen te Ermelo en van den senaat van het studenten-corps F.Q.I. te Kampen inzake de benoeming van een hoogleeraar in de vacature-dr K. Schilder.

ARTIKEL 550.

Voorzitters
van commissies.

Tot voorzitter van commissie II wordt in plaats van ds Duursema aangewezen ds v. d. Zanden.

Tot voorzitter van commissie VI inplaats van wijlen ds J. Douma ds Scheele.

ARTIKEL 551.

Comité-generaal.

De synode gaat over tot een zitting in comité-generaal.

ARTIKEL 552.

Na opheffing van de zitting in comité deelt de praeses mede, dat de synode in comité-zitting *a.* het lectoraat aan de Theologische Hoogeschool afschafte; *b.* tot hoogleeraar in de ethiek, de evangelistiek en andere vakken benoemde dr G. Brillenburg Wurth te Rotterdam-Zuid; *c.* dat zij de colleges in de dogmatiek tijdelijk opdroeg aan prof. Dijk en aan de volgende synode overliet een nieuwen hoogleeraar in dit studievak te benoemen.

Besluiten en
benoemingen
betreffende de
Theol. Hoogeschool.

Prof. Dijk heeft de hem verstrekte opdracht aanvaard.

ARTIKEL 553.

Ds Veltman vraagt namens de particuliere synode van Noord-Brabant-Limburg, of het geoorloofd is, dat *kerken, die door oorlogsschade getroffen werden*, de vergoeding aanvaarden, die van overheidswege aangeboden wordt.

Oorlogsschade.

Deze vraag wordt om advies verwezen naar commissie V.

In verband met de omstandigheid, dat verschillende kerken in het Zuiden geregeld collecteeren voor door oorlogsschade getroffen kerken, spreekt de synode de wenschelijkheid uit, dat men in dezen de leiding overlate aan de desbetreffende deputaten der synode.

ARTIKEL 554.

Namens de commissie voor eventueele zwaarigheden rapporteert prof. J. Ridderbos over een reeds eerder *ingekomen brief van ds B. W. Ganzevoort te Gent* (cf. art. 425, bijlage LXXXIV).

Brief
ds Ganzevoort.

Onder het voorbehoud, dat na de behandeling van het rapport der commissie voor eventueele zwaarigheden nog wijziging zal kunnen worden aangebracht, neemt de synode de volgende conclusies aan:

1° aan ds Ganzevoort, met toezending van een copie van dit rapport, te antwoorden:

a. dat voorzoover zijn schrijven nadruk legt op de bijzondere relatie, waarin *alle* kinderen der geloovigen tot den God des verbonds zijn gebracht, en op het daarin opgesloten voorrecht zoowel als op de er aan verbonden roeping en verantwoordelijkheid, de synode (zoals ook blijkt uit haar schrijven aan de kerken van November 1943) hiermede van harte instemt;

b. dat de bezwaren, door hem ingebracht tegen de in de leeruitspraken van 1942 opgenomen zinsnede „dat het zaad des verbonds krachtens de belofte Gods te houden is voor wedergeboren” niet geacht kunnen worden op Schrift en belijdenis te zijn gegrond; en dat daarom aan zijn verzoek tot wijziging dezer uitspraak niet kan worden voldaan;

c. dat zij van harte hoopt en ook meent te mogen verwachten, dat hij door kennisneming van dit rapport en voorts door nadere overweging van de gronden, in de uitspraak van 1905 bijgebracht, van de ongegrondheid zijner bezwaren zal worden overtuigd;

2° een afschrift van dit besluit en van het rapport te zenden aan den kerkeraad van Gent.

ARTIKEL 555.

Brief van
ds Dondorp.

Prof. J. Ridderbos rapporteert namens de commissie voor eventueele zwarigheden eveneens over een in Mei 1944 ontvangen *schrijven van ds A. Dondorp* te Heemstede.

Op voorstel der commissie besluit de synode een afschrift van dit rapport aan ds Dondorp te zenden [bijlage LXXXV].

ARTIKEL 556.

Geestelijke ver-
zorging van mili-
tairèn te Londen.

Dr Harrenstein bepleit de wenschelijkheid, dat in overleg met de kerk van Londen aldaar een predikant gestationneerd worde *voor de bearbeiding van gereformeerden*, die in Londen in militairen dienst zijn.

Prof. Waterink oppert de idee geschikte jonge militairen op te leiden voor de geestelijke verzorging van militairen.

De synode besluit deze zaken in handen te stellen van commissie III (zie art. 570).

ARTIKEL 557.

Dr Harrenstein
deputaat geeste-
lijke verzorging
van militairen.

Namens deputaten voor de geestelijke verzorging van militairen stelt ds Gerritsma voor *dr Harrenstein* in dit deputaatschap op te nemen.

De synode besluit overeenkomstig dit voorstel.

ARTIKEL 558.

Sluiting.

Dé praeses deelt mede, dat de avond vrij zal zijn voor den arbeid der commissies en sluit de zitting.

Zitting van Donderdag 9 Augustus 1945.

ARTIKEL 559.

Opening.

De praeses opent de zitting, laat zingen Ps. 99 : 1 en gaat voor in gebed.

ARTIKEL 560.

Appèl-nominaal.

Het appèl-nominaal wordt gehouden. Afwezig zijn de prae-adviseerende leden prof. Van Gelderen, prof. Grosheide en prof. Nauta.

ARTIKEL 561.

Voorlezing Acta.

Dr Hoek leest de acta voor van artt. 424—442, welke na een kleine wijziging worden vastgesteld.

ARTIKEL 562.

Zendingszaken.

Namens commissie IV rapporteert prof. Bavinck over *een schrijven van de generale zendingsdeputaten*, waarin de sanctie der synode gevraagd wordt over eenige h. i. noodzakelijke beslissingen. Prof. Bavinck knoopt aan dit rapport een breede beschouwing vast omtrent den te verwachten toestand in Nederlandsch Indië en de voorzieningen, die voor het zendings-

werk noodig zijn. Hij deelt mede, dat negen predikanten gereed staan om naar het zendingsveld te worden uitgezonden. Tot deze negen behooren er drie, die reeds eerder in Indië werkzaam waren, n.l. ds Van den Brink, ds Van Eijk en ds Lambooy. Ook behoort tot hen ds Raden Soedarmo, de eerste in Holland opgeleide Javaansche predikant. Bij den minister voor de overzeesche gebiedsdeelen zijn stappen ondernomen om te voorkomen, dat de missionaire predikanten uitgaan in Nica-verband. (Nederlandsch Indische Civiele Administratie). Commissie IV acht het met de deputaten wenschelijk, dat de missionaire predikanten, die het missionair examen nog moeten afleggen, dit zullen doen voor één en dezelfde classis. Ook zal het noodig zijn, dat aan de uit te zenden predikanten niet reeds in Nederland een zendingsterrein wordt aangewezen, maar dat dit eerst geschiedt na aankomst in Indië, waar kan worden overzien, op welk terrein zij het meest noodig zullen blijken te zijn. Mede in verband hiermede biedt prof. Bavinck namens de deputaten een concept-reglement aan voor den „wederopbouw van den hoofddienst” [bijlage LXXXVI]. Ook doet hij eenige mededeelingen over den medischen dienst en over dien der scholen. Voorts gewaagt hij van de verschillende vraagstukken, die verband houden met den door den oorlog zoo geheel veranderde situatie in Indië. Eindelijk wijst hij op de steeds dieper gevoelde behoefte aan een zendingscentrum. Pogingen om een flink gebouw te huren zijn mislukt; aankoop zal noodig zijn, al is daarbij een groot bedrag gemoeid.

Bij de hierop volgende bespreking wordt o. m. medegedeeld, dat de aangevraagde buitengewone collecte voor de zending door verschillende omstandigheden niet in alle kerken gehouden is. De opbrengst was dan ook niet ten volle bevredigend. Er bestaat echter goede grond voor de verwachting, dat de achterstallige kerken alsnog zullen collecteeren.

Aan het einde der bespreking besluit de synode:

a. goed te keuren, dat met bewilliging van de desbetreffende classes de a.s. missionaire predikanten gelijktijdig door één classis worden geëxamineerd;

b. het concept-reglement voor den „wederopbouw van den hoofddienst” te aanvaarden;

c. de deputaten te machtigen tot het na inwinning van deskundige adviezen eventueel aankopen van een geschikt gebouw als zendingscentrum.

Het rapport van prof. Bavinck zal worden gedrukt en toegezonden aan de abonné's van het Zendingsblad en aan de kerkelijke vergaderingen.

ARTIKEL 563.

Tijdens de behandeling der zendingszaken is dr Brillenburg Wurth ter vergadering gekomen en door den praeses verwelkomd, die de hoop uitsprak, dat hij zijn benoeming tot hoogleeraar zou aannemen. Dr Wurth dankte voor het in hem gestelde vertrouwen en hoopte, dat de Heere hem licht zal geven voor de te nemen beslissing.

Verwelkoming
dr Brillenburg
Wurth.

ARTIKEL 564.

De praeses verzoekt prof. Bavinck te willen voorgaan in dankzegging en de nooden der zending den Heere op te dragen. Nadat prof. Bavinck zulks gedaan heeft, schorst de praeses de zitting voor de pauze.

Schorsing
der zitting.

ARTIKEL 565.

Heropening. De praeses heropent de zitting en laat zingen Ps. 146 : 3.

ARTIKEL 566.

Acta. De scribae lezen de acta voor, resp. van artt. 443—463 en van artt. 464—481, welke ongewijzigd worden goedgekeurd.

ARTIKEL 567.

Schrijven uit Zuid-Afrika. Prof. Aalders leest namens de deputaten voor de correspondentie met de buitenlandsche kerken *een schrijven voor van de generale synode der gereformeerde kerk in Zuid-Afrika*, waarin deze synode de gereformeerde kerken in Nederland hartelijk groet en den zegen des Heeren toebidt.

De synode besluit, dat de deputaten dezen brief met een hartelijk schrijven zullen beantwoorden.

ARTIKEL 568.

Vorbereiding oecumenische synode. Prof. Aalders doet ook voorlezing van een tot hem gericht schrijven van dr Hoogstra van de christian reformed church of America betreffende *het samenkomen van een oecumenische synode*. Zulk een synode zou zijn voor te bereiden door een in Amerika te houden conferentie van afgevaardigden der Zuid-Afrikaansche, Amerikaansche en Nederlandsche gereformeerde kerken. Prof. Aalders heeft aan dit plan persoonlijk reeds adhaesie betuigd.

De synode sluit zich hierbij gaarne aan.

ARTIKEL 569.

Brief van J. Boessenkool. Namens commissie III rapporteert ds Van Eijk over *een schrijven van J. Boessenkool* te Vroomshoop (cf. art. 549, sub 22).

De synode besluit op haar voorstel dezen brief voor kennisgeving aan te nemen, omdat de schrijver daarin zaken noemt, die deels niet nader worden aangewezen en deels niet op deze synode thuis behooren.

ARTIKEL 570.

Geestelijke verzorging militairen te Londen. Ds Van Eijk rapporteert namens commissie III over *de geestelijke verzorging van de militairen te Londen* (cf. art. 556) en stelt voor:

1° de synode verzoeke aan de classis 's Gravenhage:

a. stappen te doen, dat, zoo mogelijk, aan ds L. Oranje te 's Gravenhage gelegenheid worde gegeven, ten spoedigste naar Londen te gaan, om daar de leden onzer kerken onder de Hollandsche militairen op te vangen en geregeld voor hen godsdienstoefeningen te houden;

b. indien ds Oranje verhinderd mocht zijn, dan in overleg met hem een anderen predikant daarvoor te zoeken;

2° de synode neme de daaraan verbonden kosten voor haar rekening. De synode neemt dit voorstel aan.

ARTIKEL 571.

Geestelijke verzorging van hen, die teekenden voor militair dienstverband. Namens dezelfde commissie rapporteert ds Van Eijk over den brief van de classis Utrecht inzake *de geestelijke verzorging van hen, die teekenden voor militair dienstverband* (cf. art. 549, sub 10).

Op haar voorstel besluit de synode dit schrijven in handen te stellen van de deputaten voor de geestelijke verzorging van de militairen.

ARTIKEL 572.

Ds Van Eijk rapporteert namens commissie III eveneens *over de idee van prof. Waterink* (cf. art. 556). De commissie ziet geen mogelijkheid deze idee uit te voeren.

Opleiding jongelieden voor geestelijke verzorging militairen.

Op haar voorstel besluit de synode de zaak in handen te geven van de deputaten voor geestelijke verzorging van de militairen.

ARTIKEL 573.

Ds Van Eijk brengt namens commissie III rapport uit *over leden onzer kerken, die als militair vertrekken*. De commissie stelt voor aan deputaten voor de geestelijke verzorging van de militairen op te dragen met bekwamen spoed er voor te zorgen, dat aan de kerkeraden toegezonden worden de noodige reisattesten voor belijdende leden en voor doopleden, die aan de vertrekkenden worden meegegeven.

Reisattesten militairen.

Hierna pauze.

ARTIKEL 574.

De praeses heropent de zitting en laat zingen Ps. 84 : 4.

Heropening.

ARTIKEL 575.

Namens commissie IV rapporteert ds Wiersinga over ingekomen verzoeken van de kerken te 's Gravenhage-West en te Amsterdam om een *bidstond voor de bevrijding van Nederlandsch Indië* en de in nood verkeerende zending (cf. art. 549, sub 24).

Bidstond voor Nederlandsch Indië en de zending.

Op voorstel der commissie besluit de synode aan deze verzoeken te voldoen en een bidstond uit te schrijven tegen Zondag 28 Augustus a.s. [bijlage LXXXVII]. Er zal dan tevens een collecte voor de zending worden gehouden, met name door die kerken, die na de bevrijding van Nederland nog geen bijzondere collecte hielden voor genoemd doel.

ARTIKEL 576.

Ds Wiersinga rapporteert namens dezelfde commissie over een schrijven van den kerkeraad te Bolnes, die verzocht *een openbaar getuigenis van dankbaarheid en vermaan* te doen voorlezen van de kansels (cf. art. 549, sub 25).

Verzoek om openbaar getuigenis.

De synode neemt het voorstel der commissie aan om aan dit verzoek niet te voldoen, daar inmiddels een dergelijke boodschap reeds uitging van het interkerkelijk overleg, waarin ook onze kerken vertegenwoordigd zijn.

ARTIKEL 577.

Voorts rapporteert ds Wiersinga namens commissie IV over een schrijven van den kerkeraad te Veenhuizen betreffende *de geestelijke bearbeiding van gevangenen* van gereformeerden huize aldaar (cf. art. 549, sub 9).

Brief kerkeraad Veenhuizen.

De synode besluit den kerkeraad voor deze zaak te verwijzen naar de synode van 1946.

ARTIKEL 578.

Geestelijke verzorging van politieke gevangenen. Namens commissie IV rapporteert ds Wiersinga over de brieven van de particuliere synoden van Drente en Groningen en van ds N. van Haeringen inzake *de geestelijke verzorging van politieke gevangenen* (cf. art. 549, sub 8).

Op voorstel der commissie besluit de synode deputaten te benoemen om deze zaak in den breede na te gaan, om eventueel te komen tot het beschikbaar stellen van predikanten voor dezen arbeid (zie art. 584 en 613).

ARTIKEL 579.

Studenten-predikanten. Eindelijk rapporteert ds Wiersinga namens commissie IV over *het schrijven van de N.C.S.V.* (cf. art. 549, sub 26) en stelt voor te antwoorden, dat de synode inzake studenten-predikanten reeds enkele jaren diligent is en dat ook hoopt te blijven.

De synode besluit aldus.

ARTIKEL 580.

Voorstel verhooging reserveering voor art. 13 K. O. Ouderling Hessels rapporteert namens commissie V over het schrijven van de particuliere synode van Overijssel inhoudende een incompetent-verklaring betreffende een rapport van br Roest te Deventer inzake *een verhooging der reserveering voor art. XIII K.O.* en het verzoek aan de synode aan deze aangelegenheid alle aandacht te willen besteden (cf. art. 549, sub 27).

Op voorstel der commissie besluit de synode aan de particuliere synode van Overijssel te berichten, dat er voor deze synode geen aanleiding is haar destijds genomen desbetreffend besluit te herzien en dat eerst op de volgende synode hierover nader kan worden beslist, als het rapport der deskundige commissie is ingekomen en afschrift van dit rapport te zenden aan den kerkeraad van Deventer.

ARTIKEL 581.

Finantieele hulp aan joden-christenen. Ds Le Cointre rapporteert namens commissie V over een brief van den kerkeraad te Koudekerk a. d. Rijn inzake *een verzoek van ds Jac. van Nes* om finantieele hulp voor joden-christenen (cf. art. 549, sub 28).

Op voorstel der commissie besluit de synode te antwoorden, dat zij in het onderhavige geval geen aanleiding vindt om — naar het verzoek van den kerkeraad — regelend en leidinggevend op te treden, niet alleen in dit geval, maar ook in soortgelijke gevallen. Ook zal de synode er den kerkeraad op attent maken, dat het elken kerkeraad uiteraard vrij staat al of niet in te gaan op een verzoek om steun, als bovenbedoeld.

ARTIKEL 582.

Brieven van dr Borkent inzake den evangelisatie-arbeid in België. Ds Van den Brink rapporteert namens commissie IV over brieven, door dr R. H. Borkent gericht aan dr E. D. Kraan en dr J. Hoek, resp. van

2 December 1944 en 20 Januari 1945, inzake den *evangelisatie-arbeid in België* (cf. art. 549, sub 13).

De synode neemt het volgende voorstel der commissie aan:

a. de waardeering der synode uit te spreken voor de door dr Borkent betoonde activiteit en voor den door hem verrichten arbeid, terwijl de synode ook ten volle de noodzakelijkheid van dezen evangelisatie-arbeid inziet;

b. Dr Borkent er op te wijzen, dat deze brieven echter allereerst thuis behooren bij de vergadering van de door de synode voor dezen arbeid benoemde deputaten, die na bespreking er van eventueel voorstellen tot de synode kunnen richten;

c. Dr Borkent er eveneens op te wijzen, dat de bevoegdheden van deputaten voor dezen arbeid vastgelegd zijn in de besluiten der synode van Groningen in 1927, waaruit o. m. blijkt, dat alle gelden, die in welken vorm ook voor dezen evangelisatie-arbeid inkomen, aan deputaten voornoemd moeten worden afgedragen, die over de bestemming daarvan beslissen.

ARTIKEL 583.

Prof. Dijk rapporteert namens de commissie voor eventuele zwaarigheden over de volgende ingekomen stukken:

Rapport ingekomen stukken.

a. van de kerkeraden te Enschedé, Roodeschool, Neede, Valthermond, Enumatil en Bergschenhoek bericht, dat zij het verband met de gereformeerde kerken verbroken hebben (cf. art. 549, sub 33);

b. brieven van G. Renes te Delfshaven, dr J. Itjeshorst te Kampen, ds C. G. Los te Uithuizermeeden, ds G. Ph. Pieffers te Bergentheim, K. Breedijk en J. H. Veldman te Hilversum, (cf. art. 549, sub 34) en van de kerkeraden te Axel en te Giessendam inzake de leerbeslissingen (cf. art. 549, sub 35);

c. van ds A. A. Leenhouts te Vlagtwedde inzake de leerbeslissingen (cf. art. 549, sub 34);

d. van een broeder (handteekening onleesbaar), die bezwaar maakt tegen de uitdrukking „met dankbaarheid voor kennisgeving aannemen”, gebruikt in een der besluiten van de synode;

e. van ds W. F. C. van Helsdingen te Hendrik Ido Ambacht over de eenheid der kerken, enz. (cf. art. 549, sub 36).

De synode besluit de stukken genoemd sub a, c en d voor kennisgeving aan te nemen; die sub b onontvankelijk te verklaren, daar de inzenders met de gereformeerde kerken gebroken hebben en wat sub e betreft, het eerste gedeelte inzake de eenheid der kerken voor deze synode onontvankelijk te verklaren, het tweede gedeelte over de benoeming van deputaten, die in overleg met deputaten of vertrouwensmannen der bezwaarde broeders en der christelijke gereformeerden met voorstellen zullen komen inzake wedergeboorte en genadeverbond, aan te houden, daar dit punt later ter sprake komt en het laatste gedeelte, bevattend een adhaesiebetuiging aan de voorstellen der kerk van Dordrecht, voor kennisgeving aan te nemen.

ARTIKEL 584.

Deputaten geestelijke verzorging politieke gevangenen. De synode benoemt tot *deputaten voor de geestelijke verzorging der politieke gevangenen*: ds W. M. le Cointre (samenroeper), ds J. Overduin te Arnhem, ds S. W. Bos te Leeuwarden en de ouderlingen H. J. W. A. Meijerink te Arnhem, A. Warnaar te Hazerswoude en A. S. Warmels te Schoonoord (cf. art. 578; zie art. 613).

ARTIKEL 585.

Art. 13 K. O. en de scheuring. Ds Kerssies brengt het verzoek van de particuliere synode van Groningen over, die advies vraagt inzake *de toepassing van art. XIII K.O.* en de emeriti van uitgetreden kerken.
Deze zaak wordt voor advies overgegeven aan commissie V (zie art. 596 en 645).

ARTIKEL 586.

Comité-generaal. De synode gaat over tot een zitting in comité-generaal.

Zitting van Vrijdagmiddag 10 Augustus 1945.

ARTIKEL 587.

Opening. De praeses opent de zitting, laat zingen Ps. 46 : 1 en gaat voor in gebed.

ARTIKEL 588.

Appèl-nominaal. Bij het appèl-nominaal blijken afwezig te zijn de hoogleeraren Bavinck, Van Gelderen, Grosheide en Waterink en ouderling Meijerink.

ARTIKEL 589.

Acta. Dr Hoek leest de Acta voor van art. 482—496, die ongewijzigd worden goedgekeurd.

ARTIKEL 590.

Ds R. Wezeman. De praeses deelt mede, dat in de laatst gehouden comité-zitting aanwezig is geweest *ds R. Wezeman*, die als Amerikaansch veldprediker met de troepen is meegekomen. Hij is door den praeses verwelkomd, waarop hij, de synode toesprekend, mededeelingen deed aangaande zijn persoon en werk.

ARTIKEL 591.

Deputatie naar Noord-Amerika. De praeses deelt eveneens mede, dat de synode als *deputatie ter voorbereiding van een oecumenische synode naar Noord-Amerika* heeft afgevaardigd prof. G. Ch. Aalders, prof. G. C. Berkouwer, dr J. Hoek en de ouderlingen dr K. Hartsuijker, W. Hessels en als secundus ouderling A. Warnaar (cf. art. 568).

ARTIKEL 592.

Verschijsing acta. Dr Hoek deelt mede, dat de verschijning van het tweede deel der Acta van de synode van Sneek/Utrecht weldra kan worden tegemoet gezien.

ARTIKEL 593.

Ouderling Hoekstra rapporteert namens commissie VI over het *schrijven van de Stichting 1940-1945*, die zich tot taak stelt het lenigen der nooden van de slachtoffers van het binnenlandsch verzet (cf. art. 549, sub 11). Op voorstel der commissie betuigt de synode haar sympathie met den arbeid dezer stichting en besluit zij een schrijven van aanbeveling te richten tot de kerken, waarin echter ook haar warme sympathie zal worden uitgesproken voor het reeds eerder tot stand gekomen comité „Eereschuld en Dankbaarheid” (zie art. 598).

Stichting
1940—'45.

ARTIKEL 594.

De praeses deelt aan de synode het juist binnengekomen bericht mede, dat Japan bereid is tot capitulatie. De synode verneemt dit met groote blijdschap en zingt staande twee coupletten van het „Wilhelmus”, waarna de praeses voorgaat in gebed om God te danken voor deze verrassende gebeurtenis.

Japan wil
capituleeren.

ARTIKEL 595.

Prof. H. N. Ridderbos brengt namens commissie V rapport uit over het schrijven van den kerkeraad te Scheveningen (cf. art. 549, sub 31) [bijlage LXXXVIII]. Op voorstel der commissie besluit de synode aan genoemden kerkeraad te berichten:

Belijdenis in
„noodgemeente”.

a. dat er in het algemeen geen bezwaar tegen bestaat degenen, die in een noodgemeente in Duitschland belijdenis des geloofs hebben afgelegd en thans als belijdende leden eener gereformeerde kerk begeeren te worden ingeschreven, als zoodanig te aanvaarden;

b. dat de kerkeraad, alvorens daartoe over te gaan, zich zal hebben te vergewissen, dat aan de voorwaarden, die aan de christelijke geloofsbelijdenis in een gereformeerde kerk moeten worden gesteld, in ieder afzonderlijk geval metterdaad voldaan is;

c. dat in dezen zin ook gehandeld moet worden met den in het schrijven van uw kerkeraad bedoelden broeder;

d. dat de generale synode aan deputaten voor de geestelijke verzorging van politieke gevangenen heeft opgedragen hun aandacht te richten op de kwestie van den Zondagsarbeid der geïnterneerden;

Zondagsarbeid
politieke
gevangenen.

e. dat naar het oordeel der synode uw raad zelf ten aanzien van de mijnexplosies tijdens de godsdienstoefeningen, bij gebleken noodzakelijkheid ter bevoegder plaatse dient te blijven optreden.

ARTIKEL 596.

Ds Broek Roelofs rapporteert namens commissie V over het verzoek van de particuliere synode van Groningen inzake de toepassing van *art. XIII K.O. en de emeriti van uitgetreden kerken of emeriti, die het kerkverband verbreken* (cf. art. 585). Na eenige bespreking wordt deze zaak teruggevoerd naar de commissie (zie art. 645).

Art. 13 en de
emeriti van uitge-
treden kerken, e. d.

ARTIKEL 597.

De synode gaat over tot een zitting in comité-generaal.

Comité-generaal.

ARTIKEL 598.

Stichting
1940—'45.

Nadat de synode weer tot openbare zitting is overgegaan, rapporteert ouderling Hoekstra namens commissie VI weer over het verzoek der Stichting 1940-1945 (cf. art. 593) en leest het concept voor van den brief, die aan het bestuur der stichting zal gezonden worden. De synode aanvaardt dit concept. Een collecte zal niet worden uitgeschreven.

ARTIKEL 599.

Eén landelijk
kerkelijk blad.

Prof. Den Hartogh brengt namens commissie VI rapport uit over het schrijven van de classis Zutphen (cf. art. 549, sub 32). De synode spreekt op haar voorstel uit:

de synode, de wenschelijkheid erkennende van een meerdere concentratie der kerkelijke pers dan voor 1940 bestond, is van oordeel, dat het niet op haar weg ligt stappen te doen om daartoe te geraken.

ARTIKEL 600.

Christelijk natio-
naal vakverbond.

Ouderling Tange rapporteert namens commissie VI over het schrijven van het Christelijk Nationaal Vakverbond (cf. art. 549, sub 12). Het voorstel der commissie, dat de synode haar blijdschap uitspreke over de hervatting der werkzaamheden van het Christelijk Nationaal Vakverbond en de kerken op te wekken binnen het kader van haar roeping, gelijk te voren, dezen arbeid te steunen, wordt aangenomen.

ARTIKEL 601.

Dank aan de
synode.

Ds Wiersinga dankt de synode namens de generale zendingsdeputaten voor de belangrijke beslissingen, die zij over de zaken der zending genomen heeft.

ARTIKEL 602.

Acta.

Dr Kraan leest van de Acta de artt. 497—510 voor, die aldus worden vastgesteld.

ARTIKEL 603.

Sluiting.

Nadat ds Duursema in dankgebed is voorgegaan, sluit de praeses de zitting.

Zitting van Maandag 13 Augustus 1945.

ARTIKEL 604.

Opening.

De praeses opent de zitting, laat zingen Psalm 100 : 1 en 2 en gaat voor in gebed.

ARTIKEL 605.

Appèl-nominaal.

Het appèl-nominaal wordt gehouden. Afwezig zijn de hoogleeraren Van Gelderen, Grosheide en Waterink; ds Meynen en ouderling Van Woerden.

ARTIKEL 606.

De praeses wenscht prof. Aalders geluk met zijn onlangs gevierd ambtsjubileum. Prof. Aalders dankt voor dezen gelukwensch.

Prof. Aalders
gelukgewenscht.

ARTIKEL 607.

Dr Hoek leest de artikelen 511—534 der Acta, die ongewijzigd worden goedgekeurd.

Acta.

ARTIKEL 608.

De praeses deelt mede, dat de synode besloot, naar aanleiding van een uitlating van dr Schilder in „De Reformatie” van 3 Augustus 1945, n.l. dat „hij aan den dijk gezet was zonder één penning tractement”, twee passages uit de Acta der besloten zittingen over te brengen in die der openbare zittingen. Dr Hoek leest bedoelde passages voor, die aldus luiden:

Tractement
dr Schilder.

„De generale synode in haar vergadering van 3 Augustus 1944 besluit aan prof. dr K. Schilder voorloopig tot het samenkomen van de volgende generale synode een ondersteuning tot levensonderhoud, ten bedrage van het huidige tractement, te verlenen, onverminderd haar recht om eventueel, in verband met de gedragslijn van prof. Schilder tegenover de gereformeerde kerken, dit besluit te wijzigen”; (art. 439 der comité-zittingen).

„Prof. Nauta rapporteert namens de deputaten voor eventueele zwaarigheden over het tractement van dr Schilder. Daar deze zich aan zijn afzetting niet heeft onderworpen en in een samenkomst te Bergschenhoek gepreekt en gedoopt heeft op Zondag 20 Augustus, bevestigt de synode haar reeds in een vorige zitting genomen besluit (van 24 Augustus) aan dr Schilder van genoemden datum af geen finantieele uitkeering meer te doen. Het reeds bij wijze van vooruitbetaling gestorte bedrag voor den tijd van 20 Augustus—31 October 1944 zal de synode echter niet van hem terugvorderen” (art. 497 der comité-zittingen).

ARTIKEL 609.

De synode gaat over tot een zitting in comité-generaal.

Comité-generaal.

ARTIKEL 610.

Na de pauze heropent de praeses de zitting en laat zingen Psalm 138 : 1.

Heropening.

ARTIKEL 611.

De praeses verwelkomt de deputaten voor de correspondentie met de Hooge Overheid, mr J. Donner en dr A. A. L. Rutgers, waarbij het overlijden in gevangenschap van prof. V. H. Rutgers en de gevangenschap van verschillende andere deputaten herdacht worden.

Verwelkoming
deputaten
Hooge Overheid.

ARTIKEL 612.

Dr Rutgers en mr Donner doen verschillende mededeelingen aan de synode, o. a. dat deputaten een lijst hebben aangelegd van gereformeerde predikanten, die hebben gevangen gezeten, welke lijst 93 namen telt. Tijdens en ten gevolge van deze gevangenschap zijn 16 hunner overleden.

Mededeelingen
door deputaten
voor de corres-
pondentie met de
Hooge Overheid.

Voorts wordt melding gemaakt van den arbeid van I(nter) K(erkelijk) B(ureau), dat in den tijd van honger en gebrek vele honderdduizenden maaltijden uitdeelde, over de beteekenis en het werk van het Interkerkelijk Overleg (I.K.O.), waaraan naar het oordeel der deputaten de gereformeerde kerken moeten blijven deelnemen. In het I.K.O. hebben deputaten ook medegewerkt aan het indienen van voordrachten voor de benoeming van een hoofd-legerpredikant en een hoofd-vlootpredikant, aan de regeling van de geestelijke verzorging der militairen en der politieke gevangenen. De synode hoort deze mededeelingen met groote belangstelling aan.

ARTIKEL 613.

Geestelijke verzorging politieke gevangenen.

Bij de bespreking van deze mededeelingen stelt ds Le Cointre namens de pas benoemde deputaten voor de geestelijke verzorging van politieke gevangenen (cf. art. 584) voor dit deputaatschap zoodanig uit te breiden, dat voor elke provincie een deputaat wordt aangewezen, terwijl dan hijzelf en ouderling Meijerink (als primi) ontheffing zouden ontvangen. De synode neemt dit voorstel aan en benoemt voor:

Friesland: ds S. W. Bos te Leeuwarden, secundus ds F. Guillaume te Sneek;

Groningen: ds P. van Strien te Groningen, secundus ds H. J. Spier te Helpman;

Drente: A. S. Warmels te Schoonoord, secundus ds S. Hania te Schoonoord;

Overijssel: ds A. J. W. Vogelaar te Lemelerveld, secundus ds J. Bavinck te Gramsbergen;

Gelderland: ds J. Overduin te Arnhem, secundus ouderling H. J. W. A. Meijerink te Arnhem;

Utrecht: ds W. Schouten te Zuilen (samenroeper), secundus ds S. J. Popma te Amersfoort;

Noord-Holland: ds D. Ringnalda te Amsterdam, secundus ds D. Zwart te Halfweg;

Zuid-Holland: ouderling A. Warnaar te Hazerswoude, secundus ds H. A. Wiersinga te Leiden;

Zeeland: dr N. J. Hommes te Middelburg, secundus ds W. M. le Cointre te Bergen op Zoom;

Noord-Brabant: ds J. H. Jonker te Werkendam, secundus ds G. Leene te Nieuwendijk;

Limburg: ds A. W. T. Nijenhuis te Lutterade, secundus ds G. J. Pontier te Heerlen.

Noord-Oost Polder: ds P. de Jong te Zwolle.

Deputaten zullen het aan den loop der ontwikkeling overlaten, of zij voor ds Schouten vrijstelling zullen vragen van zijn ambtelijken arbeid. Hun opdracht luidt als volgt:

1° zich vergewissen — ieder in eigen provincie — bij Militair Gezag (straks bij ministerie van Justitie) of — en zoo ja, wáár geïnterneerdenkampen zijn;

2° zich wenden tot de kerken, op wier territoire de kampen zich bevinden, met de vraag, of ze de geestelijke verzorging van de geïnterneerden ter hand genomen hebben en of de zaak h. i. voldoende geregeld is;

30 als er kerken zijn, die het niet aankunnen, moeten die zich wenden tot den provincialen deputaat, die dan een oproep doet om een predikant te vinden, die zich geheel aan dit werk geven kan (die benoemd wordt door het landelijk of provinciaal I.K.O., en gesalariëerd wordt naar den maatstaf van de veldpredikers).

ARTIKEL 614.

De vraag van ouderling Hessels, of niet een lijst kan worden aangelegd van alle ambtsdragers en leden der kerk, die werden gevangen genomen, wordt wegens de daaraan verbonden practische moeilijkheden door de synode ontkennend beantwoord.

Lijst van gevangen
genomen
leden der kerk.

ARTIKEL 615.

De synode besluit aan den arbeid van I.K.O. te blijven medewerken (cf. art. 549, sub 14) en benoemt tot haar deputaten daarvoor: dr A. A. L. Rutgers en prof. K. Dijk, secundi mr J. Donner en dr J. Hoek.

Deputaten voor
het I. K. O.

Den deputaten wordt dank gebracht voor hun tegenwoordigheid en hun mededeelingen, terwijl hun verzocht wordt aan hun mede-deputaat dr J. J. C. van Dijk de blijdschap en dankbaarheid der synode te betuigen over diens bevrijding uit de gevangenschap.

ARTIKEL 616.

Ds Wiersinga stelt namens commissie IV voor op Zondag 26 Augustus een dank- en bidstond te doen houden voor Nederlandsch-Indië en de Zending. De synode besluit daartoe.

Dank- en bidstond.

ARTIKEL 617.

Ds Kerssies deelt mede, dat de synode in comité-zitting een *brief van vermaan en oproep tot wederkeer*, tot haar gericht door de vrijgemaakte gereformeerde kerk van Kampen, heeft behandeld (cf. art. 549, sub 37) en besloten heeft dit vermaan en dezen oproep met beslistheid af te wijzen. Hij leest den brief voor, die door de synode aan genoemde kerk zal worden gezonden [bijlage LXXXIX].

Schrijven van de
vrijgemaakte
gereformeerde
kerk te Kampen.

ARTIKEL 618.

De synode gaat over tot een zitting in comité-generaal.

Comité-zitting.

Zitting van Dinsdag 14 Augustus 1945.

ARTIKEL 619.

De praeses opent de zitting, laat zingen Psalm 95 : 1 en gaat voor in gebed.

Opening

ARTIKEL 620.

Het appèl-nominaal wordt gehouden. Afwezig zijn de hoogleeraren Van Gelderen, Grosheide en Waterink; ds Meynen en ouderling Van Woerden. Van ds Meynen is een telegram ingekomen, dat hij zelf niet komen kan en de secundi ook beiden verhinderd zijn.

Appèl-nominaal.

ARTIKEL 621.

Brief van
dr G. B. Wurth.

De praeses leest een brief voor van dr G. Brillenburg Wurth, waarin deze bericht, dat hij zijn benoeming tot hoogleeraar aanneemt. De praeses spreekt dr Wurth, die aanwezig is, toe en spreekt namens de synode haar blijdschap en dankbaarheid over deze beslissing uit.

ARTIKEL 622.

Acta. Dr Hoek leest van de Acta de artikelen 535—542 voor, die ongewijzigd worden vastgesteld.

ARTIKEL 623.

Verklaring
ds Veenhof.

Voordat het rapport over het voorstel-Utrecht aan de orde komt, vraagt en ontvangt ds Veenhof, pastor loci, het woord om een verklaring af te leggen. Hij deelt mede, dat hij de leeruitspraak van het „houden voor wedergeboren” en de „binding” niet kan aanvaarden. Hij conformeert zich dus niet en aanvaardt evenmin de schorsingen. Ook neemt hij zijn handteekening onder de bij den Utrechtschen kerkeraad ingediende verklaring van gevoelen terug.

De praeses concludeert hieruit — met instemming van ds Veenhof —, dat deze zijn verklaring zich aan de beslissingen der synode te onderwerpen, totdat zij uitspraak zou hebben gedaan inzake het voorstel-Utrecht, herroept. Door den praeses wordt een laatste beroep op ds Veenhof gedaan om dit niet te doen en de behandeling van het voorstel-Utrecht, dat vandaag aan de orde komt, af te wachten. Ds Veenhof zegt dit niet te kunnen doen.

De praeses schorst daarop de zitting om de commissie voor eventueele zwarigheden gelegenheid te geven zich ter zake te beraden.

ARTIKEL 624.

Ds Veenhof als
adviseerend lid
uitgesloten.

Nadat de praeses de schorsing der zitting opgeheven heeft, stelt hij namens de commissie voor eventueele zwarigheden voor ds Veenhof als adviseerend lid van de zittingen der synode uit te sluiten. Met algemeene stemmen vereenigt de synode zich met dit voorstel.

ARTIKEL 625.

Rapport over
voorstel Utrecht.

Prof. J. Ridderbos rapporteert namens de commissie voor eventueele zwarigheden over het *voorstel-Utrecht* (cf. art. 549, sub 38) [bijlage XC], het verzoek van de classis Utrecht, dat de synode zich daarmede vereenige (cf. art. 549, sub 39) en het schrijven van H. Amelink te De Bilt (cf. art. 549, sub 40). Dit rapport, dat niet schriftelijk is opgesteld, loopt uit op de volgende conclusies:

De synode,

kennis genomen hebbende van een verzoek van den kerkeraad van Utrecht inzake een door de synode uit te spreken oordeel inzake een verklaring van gevoelen, bij den Utrechtschen kerkeraad ingediend door ds M. de Goede, ds C. Veenhof en 28 ouderlingen; en eveneens van de genoemde, haar door den kerkeraad toegezonden verklaring en van de daarover door den kerkeraad van Utrecht en door de classis Utrecht uitgesproken beoordeelingen,

gaarne ondersteunend elk streven om door onderlinge tegemoetkoming, zoover deze met de waarheid bestaanbaar is, indien immer mogelijk de eenheid der kerk te bewaren,

uiteraard zich niet geroepen achtend om uit te spreken, of en in hoeverre zij deze verklaring in haar algemeene strekking of in haar bijzonderheden voor haar rekening zou kunnen nemen,

spreekt het volgende uit:

I. *Wat het leerstellig deel van den inhoud betreft:*

a. ten aanzien van het sub 1° en 2° gezegde herinnert de synode er aan, dat in November 1943 door haar o. m. werd verklaard:

de synode erkent ten volle, dat in de leer des verbonds tweërlei tot zijn recht moet komen: enerzijds Gods vrijmachtige verkiezing, de krachtadige werking Zijner genade, en de onwankelbare vastheid van het eeuwige verbond der genade en der verzoening; anderzijds de roeping tot geloof en bekeering die in den kring des verbonds uitgaat met een geheel eigen klem, en niet slechts sommigen, maar *allen* kinderen der geloovigen als kinderen des verbonds voorhoudt zoowel den rijkdom van het hun geschonken voorrecht als ook de zwaarte hunner verantwoordelijkheid, indien zij op zoo groote zaligheid geen acht nemen.

Wanneer de synode den hier gegeven maatstaf aanlegt aan hetgeen in de Utrechtsche verklaring sub 1° en 2° wordt uitgesproken, is wel duidelijk, dat hier ten volle tot zijn recht komt wat de verklaring van 1943 in de tweede plaats noemde: den tot allen kinderen des verbonds uitgaanden oproep tot geloof en bekeering, maar kan dit niet met dezelfde vrijmoedigheid worden gezegd ten aanzien van hetgeen in de genoemde uitspraak hieraan voorafging en in de verklaring van 1905 op den voorgrond stond: „Gods vrijmachtige verkiezing, de krachtadige werking Zijner genade en de onwankelbare vastheid van het eeuwige verbond der genade en der verzoening”; waarom de ondertekenaars broederlijk gebeden mogen zijn, deze dingen nog nader in overweging te willen nemen.

b. *Ten aanzien van het sub 3° gezegde:*

de synode stemt met de bedoeling hiervan ten volle in, zoover deze is om af te weren alle gedachte, als zoude de doop aan elken doopeling beteekenen en bezegelen, dat hij inwendige genade bezit, zoodat iemand uit zijn doop zou kunnen concludeeren, dat hij een geloovige is, of ook op grond van den doop eenige stellige uitspraak aangaande de innerlijke gesteldheid van zijn gedoopte kind zou kunnen doen. Anderzijds is vast te houden, dat de doop *aan den geloovige* niet maar bezegelt een belofte, waarvan hij, *indien* hij gelooft, den inhoud zal ontvangen, maar een belofte, van welker inhoud hij bij den aanvang deelgenoot geworden *is* en in volkomenheid *zeker zal* worden, waarom de Schrift zegt, dat Abraham de besnijdenis ontving „tot een zegel van de rechtvaardigheid des geloofs, die hem in de voorhuid was toegerekend”, Rom. 4 : 11, en in antwoord 69 van den Heidelbergischen Catechismus het gewasschen *zijn* met het bloed en den Geest van Christus genoemd wordt als datgene, wat in den doop aan den geloovige wordt beteekend en bezegeld;

c. ten aanzien van het verzoek der kerk van Utrecht oordeelt de synode, den uitgesproken inhoud dezer verklaring toetsend aan Schrift en belijdenis (inclusief de verklaring van 1905), dat deze, zoo het sub 3° genoemde wordt verstaan in den boven sub *b* aangegeven zin, niets bevat,

waarom haar ondertekenaars hun ambt niet zouden kunnen blijven waarnemen.

II. *Wat het kerkrechtelijk deel van den inhoud betreft:*

de synode vermoedt, dat als de kerkeraad uitspreekt, dat de verklaring der broeders ook niets bevat, dat met de Kerkenordening in strijd is, de kerkeraad heeft willen zeggen, dat men met het uitspreken dezer gevoelens de Kerkenordening *niet overtreedt*; de vraag, in hoeverre de gevoelens zelf *overeenstemmen* met de Kerkenordening behoefde dan niet onderzocht te worden.

Voorts wil de synode er op wijzen, dat, zoo ook het *uitspreken* dezer kerkrechtelijke gevoelens niet kerkelijk ongeoorloofd is, dit niet beteekent, dat de kerk aan ieder ook de vrijheid moet laten, naar deze opvattingen — we denken speciaal aan het inzake art. XXXI K.O. gezegde — ook te *handelen*.

Wat het beroep op prof. Rutgers betreft, is op te merken, dat diens opvatting van art. XXXI K.O. naar zijn eigen verklaring *niet* inhield, dat iemand kan weigeren zich aan het besluit der meerdere vergadering te conformeren en tevens in het kerkverband blijven met volle rechten.

Een afschrift van deze uitspraak zal worden toegezonden aan den kerkeraad van Utrecht, aan de classis Utrecht en aan br H. Amelink te De Bilt.

ARTIKEL 626.

Amendement.

Op het rapport volgt een breede bespreking. Dr Goslinga stelt voor aan de conclusie 1a toe te voegen: „aangezien in de verklaring der bezwaarde broeders sub 2° tekort gedaan wordt aan de kracht en de vastheid van Gods verbondsbelofte” en de woorden sub c „zoo het sub 3° genoemde wordt verstaan” te vervangen door „onder de uitdrukkelijke conditie, dat het sub 3° genoemde wordt verstaan”.

De bespreking wordt onderbroken door de pauze.

ARTIKEL 627.

Heropening.

De praeses heropent de zitting en laat zingen Psalm 119 : 17.

ARTIKEL 628.

Voortzetting der bespreking en stemming.

De bespreking van het rapport-Ridderbos wordt voortgezet. Prof. Hepp adviseert tot het volgende *amendement*, dat in conclusie 1b in plaats van „en in volkomenheid zeker zal worden” gelezen wordt „en in den weg van geloof en bekeering zich bewust en zeker zal worden”. Daar dit advies door niemand als voorstel wordt overgenomen, komt het niet in behandeling. Wel wordt, om misverstand te voorkomen, het woord „zeker” veranderd in „stellig”.

De synode gaat nu tot stemming over. De aanhef en conclusie 1a worden met algemeene stemmen aangenomen; conclusie 1b wordt met 1 stem en 1 adviseerende stem tegen en 1c met algemeene stemmen aangenomen; conclusie II wordt met 1 stem tegen aangenomen. Het *amendement-Goslinga* is hiermede verworpen.

De praeses dankt de commissie en haar rapporteur voor hun arbeid en spreekt den wensch uit, dat deze beslissing mag strekken tot heil der kerken.

ARTIKEL 629.

Prof. Dijk rapporteert namens de commissie voor eventueele zwaarigheden over *verschillende bezwaarschriften, verzoeken, voorstellen enz.* omtrent de dogmatische en kerkrechtelijke beslissingen der generale synode (cf. art. 549, sub 41) [bijlage XCI]. De commissie dient de volgende voorstellen in:

Rapport over
bezwaarschriften
enz.

I. wat betreft de gravamina van *dr J. Schelhaas, ds G. J. v. d. Vegte* en *br J. Dijkstra* sub 1 genoemd, aan dezen broeders het volgende schrijven te richten:

Zeer geachte Heer en Broeder,

De generale synode heeft met belangstelling kennis genomen van het door u aan haar gezonden bezwaarschrift, waarin u op broederlijke wijze en met tal van argumenten uw gravamina hebt kenbaar gemaakt tegen de beslissingen door haar genomen in de bekende kerkelijke kwesties. Zij is echter van oordeel, dat uw bezwaarschrift niet bij haar thuis behoort, maar bij de volgende generale synode, die ongetwijfeld te oordeelen heeft over de besluiten van de synode van 1943/1945 en alles vermeden moet worden wat een langeren duur van deze synode noodzakelijk zou maken. Zij vertrouwt, dat gij het met haar eens zult zijn en haar oordeel, bij nadere overweging, ten volle zult billijken. Het verblijdt haar, dat gij in deze ook voor u zoo ernstige materie den rechten kerkelijken weg wilt bewandelen en zij spreekt de verwachting uit, dat ge dezen weg niet zult verlaten.

II. wat aangaat de ontboezemingen van onderscheidene broeders sub 2 genoemd en de antwoorden sub 3 vermeld deze voor kennisgeving aan te nemen, omdat eensdeels in deze stukken de noodzakelijke deugdelijke argumentatie ontbreekt; en ter anderzijde er voor de synode geen reden is om op de bestrijding van haar Open Brief van 24 Augustus 1944 in te gaan;

III. wat betreft de in hartelijken toon gestelde vragen van *br P. Mijderwijk*, sub 10 vermeld, dezen broeder te berichten, dat de synode op zijn verzoeken niet kan ingaan, o.a. omdat zij zich juist onthouden wil van het geven van een min of meer uitgewerkte verbondsleer en hem te verwijzen naar de rapporten, die reeds zijn uitgebracht;

IV. in betrekking tot de verschillende voorstellen van revisie van de besluiten van 1905 en 1942 en van de decisies dezer synode, genoemd sub 11 en 12 te antwoorden, dat de synode van oordeel is, dat het niet op haar weg ligt deze verzoeken in overweging te nemen, vooral om deze reden, dat haar arbeid ten einde loopt en den kerkeraad van *Huizum* te adviseeren, dat hij zelf zich wende tot de volgende generale synode, die zeker alle aandacht aan zijn gewichtig en uit hartelijk verlangen naar eenheid geboren verzoek zal schenken;

V. aangaande de verzoeken om algeheele of tijdelijke opheffing of opschorting of wijziging van de „binding” sub 9 genoemd te besluiten, dat hieraan niet kan voldaan worden, omdat *a* elke leeruitspraak van een generale synode uit den aard der zaak bindend is, en ten opzichte van die van 1905 of 1942 geen uitzondering kan gemaakt worden; *b* het bijzonder

op den voorgrond stellen van den eisch tot instemming voor de candidaten, die zich onderwerpen aan de kerkelijke examina, in October 1942 noodzakelijk is gebleken nadat in begin Juni 1942 de beslissingen waren genomen, omdat sinds de beslissing van Juni 1942 enkele kandidaten verklaarden zich aan deze decisies niet te zullen storen; en *c* wat betreft het verzoek van de broeders *Bax* en *Heida* de binding aan de door hen genoemde clausules alleen mogelijk is op grond van de instemming met wat aan deze punten voorafgaat;

VI. wat aangaat de verschillende bezwaren tegen de besluiten der generale synode inzake de hoogleraren *dr S. Greijdanus* en *dr K. Schilder* sub 13 genoemd, de adressanten te verwijzen naar de desbetreffende rapporten en voorts deze gravamina niet in behandeling te nemen, omdat ze als gravamina thuis behooren op de volgende generale synode bij wie de verzoeken om revisie moeten worden ingediend;

VII. betreffende de mededeeling van den kerkeraad van Stadskanaal-Pekelderweg sub 14 dit bericht voor kennisgeving aan te nemen, omdat door de scheuring in deze kerk de situatie geheel veranderd is;

VIII. inzake de bezwaren en vragen sub 17 genoemd te beslissen, dat het niet tot de bevoegdheid der synode behoort de hedendaagsche perspolemie te beëindigen, te antwoorden, dat over de z.g.n. continuatie voldoende gezegd is in het rapport en de besluiten over deze materie van Juni 1943 en eindelijk, dat het zeker niet onbillijk is met de afhandeling van een voorstel te wachten, indien een der synodeleden, die hierin nauw betrokken is, door ziekte verhinderd werd aanwezig te zijn;

IX. op de vraag van den kerkeraad van Kornhorn (sub 19) te antwoorden, dat de synode deze aangelegenheid aan de prudentie der plaatselijke kerk overlaat en zich niet geroepen acht om voor zulke moeilijkheden algemeene regelen te geven;

X. den kerkeraad van Bedum (zie sub 23) te verwijzen naar de deputaten der generale synode voor de zaken der kerkelijke goederen;

XI. wat betreft het verzoek van de classis Almelo, sub 20 genoemd, hierin geen stappen te doen doch de ontwikkeling der kerkelijke procedures af te wachten;

XII. aangaande de voorstellen omtrent de benoeming van een studiecommissie voor een eventuele revisie of nadere verklaring van art. XXXI en andere artikelen K.O. (sub 18°) te besluiten, dat deze synode geen termen aanwezig acht om deze zeer gewichtige zaak ter hand te nemen en slechts verwijzen kan naar de breedvoerige rapporten over de kerkelijke kwesties;

XIII. op het verzoek om een buitengewone of vervroegde generale synode samen te roepen (sub 21) op het eerste in te gaan en wel in April 1946 te Utrecht: *a* omdat in de hangende kwesties het gewenscht is, dat zoo spoedig dit mogelijk is de reeds ingediende of kenbaar gemaakte gravamina behandeld worden; *b* de gewone synode pas in Augustus 1946 samenkomt en in den regel met zooveel arbeid overladen is, dat er voor een synode ad hoc alles te zeggen is, en *c* de rust in de kerken door deze samenroeping op korten termijn zal gediend worden; en voorts wat de presentie der hoogleraren betreft den gewonen regel te volgen;

XIV. wat betreft het voorstel sub 8 vermeld om degenen, „die door bezwaren tegen de Toelichting en het Prae-advies voorwerpen van kerkelijke tucht zijn geworden enz., zonder schuldbelijdenis weer aan te nemen”,

in het midden latende of deze gevallen zich in ons kerkelijk leven hebben voorgedaan, in deze geen algemeenen regel te stellen, doch de wijze van behandeling aan de prudentie van iederen kerkeraad over te laten;

XV. en eindelijk wat de sub 4—7 en de sub 13, 15, 16, 22 en 24 genoemde voorstellen, vragen en wenschen betreft een kort geschrift samen te stellen, waarin gepoogd wordt verschillende misverstanden uit den weg te ruimen, en voldaan wordt aan het verlangen van velen om tegenover de onjuiste voorstellingen, die van de besluiten der synode gegeven worden, duidelijk en bondig te zeggen wat door de synoden van 1905, van 1942 en deze synode is uitgesproken; uw commissie is zoo vrij het volgende concept u aan te bieden [zie bijlage XCII].

De synode neemt al deze voorstellen met het sub XV aangeboden concept-schrijven aan.

Laatstbedoeld stuk zal ook aan de uitgetreden broeders en zusters worden toegezonden.

Dr Harrenstein stelt voor de sub XIII bedoelde buitengewone synode te doen houden in October of November.

De synode verwerpt dit voorstel en besluit, zoo noodig (ter beoordeeling van het moderamen) een buitengewone synode door de kerk van Utrecht te doen samenroepen tegen April 1946.

Aan de kerk van Echten, die aan de synode afschrift zond van haar antwoord op een circulaire van een classis der vrijgemaakte kerken, zal dank worden betuigd.

De praeses dankt de commissie en haar rapporteur voor hun arbeid en spreekt de hoop uit, dat ook deze arbeid onder Gods zegen zal dienen tot heil der kerken.

ARTIKEL 630.

Dr Goslinga leest de conclusies voor, die de synode in comité-zitting aangenomen heeft na de behandeling van het door commissie III ingediende rapport over de *zaak-Greijdanus*. Deze conclusies luiden als volgt:

Zaak
prof. Greijdanus.

De generale synode,

kennis genomen hebbende,

1° van de haar door prof. Greijdanus toegezonden brochure van zijn hand, getiteld „Mijne schorsing”;

2° van het aan haar gerichte schrijven van den raad der gereformeerde kerk te Kampen d.d. 29 Juli 1945;

gehoord het rapport van haar commissie ad hoc;

overwegende,

a. dat in genoemde brochure geen enkel argument is aangevoerd, hetwelk de synode zou moeten nopen om haar besluit tot schorsing van dr S. Greijdanus als emeritus hoogleeraar aan de Theologische Hoogeschool en als emeritus dienaar des Woords van de gereformeerde kerk van Paesens c. a. te herzien, veel minder om op dit besluit terug te komen;

b. dat blijkens mededeeling van den raad der gereformeerde kerk van Kampen dr S. Greijdanus door woord en daad met de gemeenschap dier kerk gebroken heeft;

c. dat blijkens art. 7 van het Reglement voor de theologische opleiding aan de Theologische Hoogeschool de hoogleeraren leden moeten zijn van

een gereformeerde kerk, welke bepaling uiteraard ook op emeriti-hoog-
leeraren van toepassing is, en dat ook voor een emeritus dienaar des Woords
het lidmaatschap van een gereformeerde kerk vereischt is;

spreekt uit:

1° dat zij geen reden aanwezig acht om te antwoorden op de toege-
zonden brochure van dr S. Greijdanus „Mijne schorsing”;

2° dat zij in het feit, dat dr S. Greijdanus de gemeenschap der gerefor-
meerde kerken door woord en daad verbroken heeft (hoezeer deze daad op
zichzelf genomen betreurende) meent te moeten berusten, en dat deswege
dr S. Greijdanus den naam en de eer van emeritus hoogleeraar aan de
Theologische Hoogeschool en van emeritus dienaar des Woords van de
gereformeerde kerk van Paesens c. a. ipso facto verloren heeft;

en besluit:

van de uitspraak sub 2° kennis te geven aan dr S. Greijdanus, aan de
curatoren der Theologische Hoogeschool, aan den kerkeraad van de gere-
formeerde kerk te Paesens c. a., aan de classis Dokkum, aan den kerkeraad
van de gereformeerde kerk van Kampen en voorts aan alle gereformeerde
kerken in Nederland.

Tevens wordt medegedeeld, dat de synode het college van curatoren der
Theologische Hoogeschool gemachtigd heeft om onder verantwoording aan
de volgende generale synode de financiëele verhouding tusschen de gere-
formeerde kerken en dr Greijdanus verder af te wikkelen.

ARTIKEL 631.

Zaak
prof. Kuyper-
dr K. Schilder.

Ds Van der Woude leest de conclusies voor, die de synode in comité-zitting
heeft aangenomen na behandeling van de *zaak prof. dr H. H. Kuyper-
dr K. Schilder*.

Deze conclusies luiden aldus:

de generale synode der gereformeerde kerken, kennis genomen hebben-
de van het rapport van haar deputaten omtrent de aan de publiciteit prijs-
gegeven particuliere correspondentie tusschen de hoogleeraren dr H. H.
Kuyper en dr K. Schilder;

gehoord het gemotiveerde verzoek om eerherstel van dr H. H. Kuyper,
die zich door inhoud en publicatie van bedoelde correspondentie in zijn eer
en goeden naam gevoelde aangetast;

van oordeel, dat de bedenkingen en beschuldigingen door dr Schilder
in deze publicatie tegen dr H. H. Kuyper, met name in diens kwaliteit van
deputaat voor de correspondentie met de Hooge Overheid ingebracht,
inderdaad een eer en goeden naam aantastend karakter dragen;

maar ook dat zij deugdelijke motiveering missen en berusten op onge-
gronde veronderstellingen;

spreekt uit:

a. dat zij deze bedenkingen en beschuldigingen tegen prof. dr H. H.
Kuyper als deputaat voor de correspondentie met de Hooge Overheid niet
kan aanvaarden en hem mitsdien, zij het helaas posthuum, volkomen in
eer herstelt;

b. dat zij de publicatie van deze particuliere correspondentie ten streng-
ste afkeurt, en

c. dat zij besluit van deze conclusies mededeeling te doen aan de fa-
milie van wijlen prof. dr H. H. Kuyper, aan dr K. Schilder en aan de pers.

ARTIKEL 632.

Prof. J. Ridderbos rapporteert namens de deputaten voor eventueele zwaarigheden *over voorstellen van de particuliere synode van Overijssel en van dr J. Thijs* met sympathie-betuigingen van de kerken van Nijverdal en Dalfsen en van E. H. Timmerman uit Ommen (cf. art. 549, sub 41) [bijlage XCIII].

Voorstel van particuliere synode van Overijssel e.a. met andere formule.

De synode spreekt op voorstel der commissie uit:

De generale synode, kennis genomen hebbende van het voorstel van de particuliere synode van Overijssel en van dat van dr J. Thijs, dat het toegelaten zal zijn in plaats van aan 2° en 3° van de leerbeslissing der generale synode 1942 aangaande het genadeverbond zich te binden aan een door hen aangegeven formule, spreekt uit,

1° dat het plaatsen van een tweede formule naast die van 1905 zoodanige bezwaren heeft, dat de synode er niet toe behoort over te gaan, tenzij er — wat naar het oordeel der synode thans niet het geval is — zoodanige voordeelen aan zouden zijn verbonden, dat deze de bezwaren in beteekenis zouden te boven gaan;

2° dat evenwel, wanneer eenige kerk goede hoop zou mogen koesteren, dat door het gebruik van deze formule een scheuring zou kunnen worden voorkomen, de synode, kennis genomen hebbende van den inhoud der formule, daarin geen overwegend bezwaar zou zien.

ARTIKEL 633.

Prof. J. Ridderbos rapporteert namens de commissie voor eventueele zwaarigheden *over een schrijven van ds A. Dondorp, d.d. 6 Augustus 1945* (cf. art. 549, sub 42).

Schrijven ds A. Dondorp inzake toelichting en prae-advies.

Op voorstel der commissie besluit de synode aan adressant te schrijven, dat de binding aan de leeruitspraken niet inhoudt een binding aan toelichting en praeadvies en aan de particuliere geschriften, waarop hij wijst.

ARTIKEL 634.

Voorts rapporteert prof. J. Ridderbos namens de commissie voor eventueele zwaarigheden *over het schrijven van den kerkeraad van Rotterdam* inzake een verklaring van ds G. Bouwmeester en dr R. Schippers over de *verklaring van 1905* aangaande de „veronderstelde wedergeboorte”, (cf. art. 549, sub 43).

Schrijven kerkeraad van Rotterdam.

De synode aanvaardt het voorstel der commissie om dit stuk voor kennisgeving aan te nemen.

ARTIKEL 635.

Prof. J. Ridderbos brengt namens de commissie voor eventueele zwaarigheden rapport uit over het verzoek der classis Groningen tot *het instellen van een studiecmissie* voor het zoeken van een nieuwe formulering voor de verklaring van 1905 (cf. art. 549, sub 44).

Studiecmissie nieuwe formulering 1905.

De synode neemt het volgende voorstel der commissie aan:
de synode besluite:

1° aangaande het verzoek der classis Groningen tot het instellen van een studiecmissie voor het zoeken van een nieuwe formulering voor

de uitspraak van 1905, waardoor verschillende misverstanden zouden kunnen worden weggenomen, aan de classis te melden, dat zij wel zich beijvert te doen wat in haar vermogen is om misverstanden op te heffen; maar dat het haar ongewenscht voorkomt, thans een studie-commissie zooals gevraagd wordt in te stellen, vooreerst omdat het haar niet mogelijk schijnt dit te doen zonder ook den zakelijken inhoud van 1905 voorloopig onzeker te stellen en voorts omdat er in de huidige constellatie geen grond is om te verwachten, dat aan een nieuwe formule geen nieuwe misverstanden zouden worden vastgeknoopt;

2° den overigen inhoud van het schrijven der classis Groningen voor kennisgeving aan te nemen.

ARTIKEL 636.

Schrijven kerke-
raad van Oostzaan. Namens dezelfde commissie rapporteert prof. J. Ridderbos ook over het schrijven van den kerkeraad te Oostzaan (cf. art. 549, sub 45).

Op voorstel der commissie wordt dit stuk voor kennisgeving aangenomen.

ARTIKEL 637.

Schrijven
R. van Mazijk.

Prof. J. Ridderbos brengt rapport uit *over den brief van R. van Mazijk* te Beekbergen over mogelijke hereeniging met de „vrijgemaakte kerken” op basis van een door hem opgestelde verklaring (cf. art. 549, sub 46). Op voorstel der commissie besluit de synode den schrijver te antwoorden, dat zij van zijn brief met waardeering kennis genomen hebbende, terwijl zij met hem het herstel der verbroken eenheid van harte begeert, geen grond meent te hebben om te verwachten, dat zulk een herstel thans op de door hem aangegeven wijze zou kunnen worden verkregen.

ARTIKEL 638.

Schrijven
ds G. W. Rijksen.

Verder rapporteert prof. J. Ridderbos namens dezelfde commissie over *een schrijven van ds G. W. Rijksen* te Almelo met een lange reeks van vragen inzake de leerbeslissingen (cf. art. 549, sub 47).

Op haar voorstel besluit de synode aan ds Rijksen te melden, dat het niet op haar weg ligt en ook praktisch onmogelijk is een vragenreeks als de door hem gestelde te beantwoorden en hem te raden zich met zijn moeilijkheden te wenden tot een ter zake kundigen broeder, b.v. tot één der deputaten voor eventueele zwarigheden.

ARTIKEL 639.

Schrijven
classis Apeldoorn.

Eindelijk brengt prof. J. Ridderbos namens dezelfde commissie rapport uit *over een verzoek van de classis Apeldoorn*, dat de synode verklare, dat zij er genoegen mee neemt, wanneer candidaten en dienstdoende predikanten instemming betuigen met de verklaring van 23 November 1943 en over een daarmede sympathie betuigenden brief van den kerkeraad van Hillegersberg-Terbregge (cf. art. 549, sub 48).

Op voorstel der commissie besluit de synode te antwoorden, dat zij wel de verklaring van November 1943 ten volle voor haar rekening blijft nemen, maar deze vanwege het algemeene van haar inhoud niet geschikt acht om de formule van 1905 te vervangen.

ARTIKEL 640.

Prof. Nauta rapporteert namens de commissie voor eventueele zwaarigheden *over een schrijven van J. Korpershoek te Maasland* (cf. art. 549, sub 49).

Schrijven
J. Korpershoek.

De synode neemt het volgende voorstel der commissie aan:

de synode, kennis genomen hebbende van het schrijven van 14 Augustus 1944 van broeder Joh. Korpershoek te Maasland, waarin hij zich beklaagt over de wijze, waarop zijn schrijven van 6 April 1944 bespreking heeft gevonden in het „Rapport inzake de verlangde opheffing van de over prof. Schilder uitgesproken schorsing” en waarin hij om rehabilitatie verzoekt, besluite:

1° aan gemeld verzoek niet te voldoen, omdat op zijn schrijven van 6 April ten volle van toepassing is hetgeen in bedoeld rapport op blz. 4 staat opgemerkt: „Men verzuimt echter voor al deze en andere beweringen bewijsmateriaal bij te brengen en men doet geen enkele poging tot een geargumenteerde weerlegging van hetgeen betoogd werd in de „Toelichting”, die namens de synode aan alle kerken is toegezonden. Verschillende van die bezwaarschriften zijn trouwens opgesteld en ingezonden, voordat de „Toelichting” was verschenen. Reeds toen stond dus het oordeel van de desbetreffende kerken en personen vast en zij hebben, na de verschijning der „Toelichting” blijkbaar ook geen aanleiding gevonden om op hun aanvankelijk gevoelen terug te komen en daarvan aan de synode nader rekenschap te geven”;

en 2° hiervan kennis te geven aan broeder Joh. Korpershoek.

ARTIKEL 641.

Een *schrijven van J. C. Hakvoort te Heemstede* (cf. art. 549, sub 50) van gelijke strekking als dat van J. Korpershoek wordt aangehouden, omdat zijn vorig schrijven niet ter tafel is.

Schrijven
J. C. Hakvoort.

Aan het moderamen wordt opgedragen deze zaak nader te behandelen.

ARTIKEL 642.

Prof. Den Hartogh rapporteert namens de commissie voor eventueele zwaarigheden *over de missive van den kerkeraad te Wapenveld* (cf. art. 549, sub 51).

Missive kerkeraad
van Wapenveld.

De synode besluit aan dezen kerkeraad te zenden het door de commissie geconcipieerde antwoord en den deputaten voor eventueele zwaarigheden op te dragen eenigen uit hun midden aan te wijzen om met den kerkeraad een samenspreking te houden [bijlage XCIV].

ARTIKEL 643.

De praeses dankt de deputaten voor eventueele zwaarigheden en hun rapporteurs voor hun omvangrijken en belangrijken arbeid.

Dank aan
deputaten voor
eventueele
zwaarigheden.

ARTIKEL 644.

Gesprek met
Nederlandsch
hervormde kerk.

Ouderling Meijerink spreekt als zijn meening uit, dat, gezien de gewijzigde situatie in de Nederlandsch hervormde kerk, er reden is *het gesprek met haar op te nemen* en daartoe deputaten te benoemen.

De synode besluit haar deputaten voor de eenheid op te dragen te onderzoeken, in hoeverre de ontwikkeling in de Nederlandsch hervormde kerk gunstig verloopt en aan de volgende synode daarover rapport uit te brengen. Bedoeld deputaatschap wordt uitgebreid met prof. Bavinck en ouderling Meijerink.

ARTIKEL 645.

Toepassing
art. 13 K. O.

Ds Broek Roelofs rapporteert namens commissie V over *de toepassing van art. XIII K.O.* in verband met moeilijkheden, ontstaan door de kerk-scheuring (cf. art. 596).

De synode aanvaardt de uitspraak der commissie, dat, indien een emeritus-predikant of een predikantsweduwe of -wees het verband met de gereformeerde kerken verbreekt, de verplichting van de betreffende kerk vervalt, om hen in hun nooddrift te verzorgen, echter met inachtneming van de bepaling van de generale synode van Middelburg (1933).

De tweede conclusie wordt door de synode na eenige wijziging aangenomen en luidt: als de kerk, die een emeritus predikant, predikantsweduwe of -weezen heeft, het kerkverband verbreekt en de emeritus-predikant, predikantsweduwe of -weezen blijven binnen het verband, dan blijft die kerk, indien de ambten weer kunnen worden ingesteld, tot de verzorging verplicht. Heeft de kerk als gereformeerde kerk opgehouden te bestaan, dan wijze de classis een kerk binnen haar ressort aan, die zich belast met de finantieele verzorging [bijlage XCV].

ARTIKEL 646.

Stukken F. Q. I. en
theol. fac. vereen.
aan de V. U

Dr Hoek wijst er op, dat deputaten voor eventueele zwaarigheden nog advies hebben uit te brengen over ingekomen stukken van het studenten-corps F.Q.I. te Kampen en de theologische faculteitsvereniging aan de Vrije Universiteit (cf. art. 540), waarvan de behandeling in de zitting van 1 September 1944 aangehouden werd.

Op voorstel van den toenmaligen rapporteur, ds Gerritsma, spreekt de synode uit, dat de in genoemde brieven bedoelde punten feitelijk reeds zijn afgedaan door de in deze zittingsperiode gevallen besluiten. Dit zal aan de adressanten worden bericht.

ARTIKEL 647.

Comité-generaal. De synode gaat over tot een zitting in comité-generaal.

ARTIKEL 648.

Rondvraag.

Na opheffing der comité-zitting wordt de rondvraag gehouden.

Ds Van der Woude stelt voor, dat de beslissingen der synode inzake het voorstel-Utrecht in de vergadering van den kerkeraad zullen worden toegelicht.

De synode vereenigt zich met dit voorstel en deputeert naar den kerke-
raad de hoogleraren Den Hartogh en J. Ridderbos.

Op voorstel van ds Le Cointre wordt medegedeeld, dat de synode in
comité-zitting besloot een predikant met bewilliging van zijn kerke-
raad zich geheel te doen wijden aan populaire voorlichting in woord of ge-
schrift inzake de huidige kerkelijke moeilijkheden.

Ds Le Cointre vraagt, of de van de synode uitgaande stukken ook weer
naar onze kerken in België kunnen worden gezonden.

Dit zal onderzocht worden.

Ouderling Van der Blom vraagt, of er vanwege de synode een adres-
boekje voor de kerken kan worden uitgegeven.

De synode antwoordt, dat dit niet op haar weg ligt.

Op een desbetreffende vraag van ds Hoytema besluit de synode, dat
haar beslissing inzake de door de particuliere synode van Overijssel en
dr J. Thijs voorgeslagen formule (cf. art. 632) niet aan alle kerken, maar
alleen aan deze beide adressanten zal worden medegedeeld.

ARTIKEL 649.

De assessor, ds Milo, dankt den praeses hartelijk voor zijn vriendelijke
en vaste leiding.

Dankwoord
assessor.

ARTIKEL 650.

De praeses spreekt een kort slotwoord, waarin hij zegt, dat de synode
een moeilijke taak had. Zij heeft dikwijls gewerkt onder druk en spanning.
Nu wij gereed zijn, leggen we alles in de hand van Hem, Die rechtvaardig
oordeelt. Laten we nu verder rustig onzen weg gaan. We zijn bijzonder
verheugd over de eenstemmige besluiten van dezen dag. En we gaan huis-
waarts met de bede: Heere, laat niet varen het werk Uwer handen.

Slotwoord.

ARTIKEL 651.

Nadat de praeses in dankzegging is voorgegaan, sluit hij de synode
provisorisch.

Sluiting.

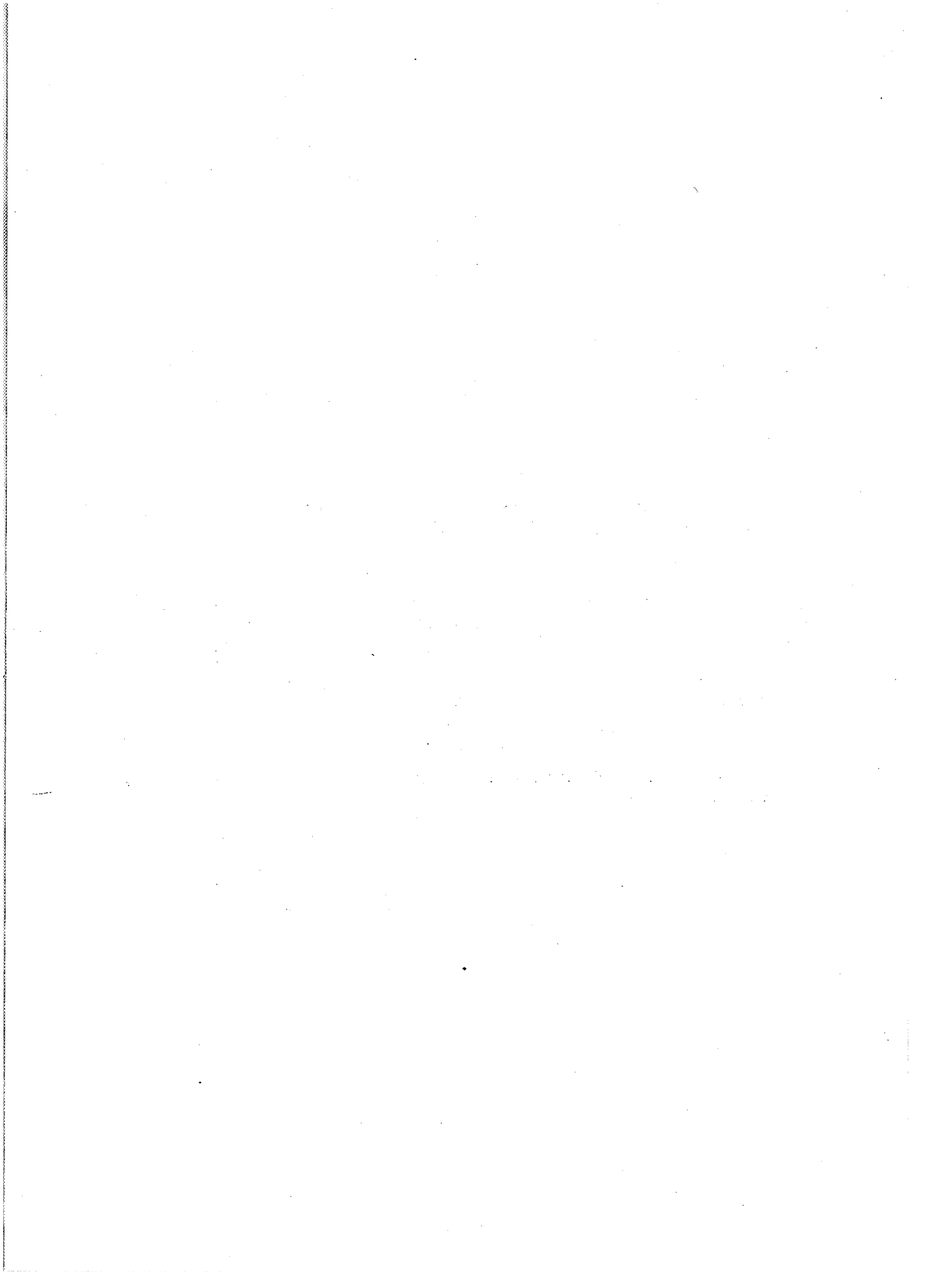
G. C. BERKOUWER, *praeses.*

W. L. MILO, *assessor.*

N. DUURSEMA, *assessor.*

J. HOEK, *scriba.*

E. D. KRAAN, *scriba.*

HIERONDER VOLGEN ARTIKELEN UIT DE ACTA DER
COMITÉ-ZITTINGEN BETREFFENDE ZAKEN, DIE
TIJDENS DE BEZETTING DOOR DE DUITSCHERS
NIET IN OPENBARE ZITTING KONDEN
WORDEN BEHANDELD.

Zitting van Donderdag 24 Juni 1943.

ARTIKEL I.

Ouderling Manni leest het rapport voor van de *deputaten voor de oefening van het verband* van de gereformeerde kerken in Nederland en de theologische faculteit der Vrije Universiteit, C 1 [bijlage XCVI]. Deputaten
van het verband.

Daarna leest hij het desbetreffende rapport van commissie III, welks conclusies door de synode worden aangenomen:

1° broeders deputaten dank te zeggen voor al den arbeid zoo getrouw door hen verricht;

2° met piëteit en dankbare waardeering te gedenken aan de belangrijke diensten, bewezen door de overleden deputaten de broeders ds W. Breukelaar, ds J. L. Schouten, dr H. Kaajan en dr G. Keizer, die respectievelijk vanaf 1909, 1933 en 1934 en de laatste broeder slechts korten tijd in dit werk de kerken hebben gediend;

3° eveneens den dank der synode te betuigen aan de broeders dr J. Thijs en ds T. J. Hagen, die door ernstige ongesteldheid ontheffing moesten vragen;

4° de handelingen van deputaten goed te keuren en hen te dechargeeren wat betreft hun finantieel beheer;

5° hun verzoek, voor de nieuwe deputaten een crediet van f 800.— te verlenen — de redenen gehoord — in te willigen;

6° goed te keuren dat een aparte giro-rekening wordt geopend ten name van den penningmeester voor het verband van de gereformeerde kerken;

7° dat zes *nieuwe* deputaten zullen worden benoemd met hun secundi.

ARTIKEL II.

Prof. Grosheide verzoekt namens de theologische faculteit der Vrije Universiteit: Verzoek theo-
logische faculteit
Vrije Universiteit.

a. aan de deputaten voor het verband op te dragen een album aan te leggen, waarin studenten worden ingeschreven, die zich voorbereiden tot het ambt van dienaar des Woords in de gereformeerde kerken;

b. om mej. Schreuder, theologisch studente, te mogen examineeren naar artikel 29 van de Acta der generale synode van Leeuwarden (1920).

Beide verzoeken worden verwezen naar commissie III ter fine van advies (zie art. V).

ARTIKEL III.

Examen art. IV
Zendingsorde.

Prof. Kuyper rapporteert namens de deputaten voor het *examen naar art. IV der Zendingsorde*, G 10 dat zulk een examen zich sinds de laatste synode niet heeft voorgedaan.

ARTIKEL IV.

Deputaten
roeping der kerk
armenzorg.

Prof. Kuyper rapporteert, dat de deputaten inzake *de roeping der kerken aanzien van de verzorging der armen* zich wegens de tijdsomstandigheden niet van hun opdracht konden kwijten, J 1.

Zitting van Vrijdagmorgen 25 Juni 1943.

ARTIKEL V.

Album studenten.

Namens commissie III rapporteert prof. Dijk over de *verzoeken van de hoogleeraren der theologische faculteit der Vrije Universiteit* (cf. art II) [bijlage XCVII].

Op voorstel der commissie besluit de synode

A. 1° aan de deputaten voor de oefening van het verband van de gereformeerde kerken met de theologische faculteit der Vrije Universiteit op te dragen een album aan te leggen, waarin kunnen worden ingeschreven alle theologische studenten in de genoemde faculteit, die zich voorbereiden voor het ambt van dienaar des Woords in een van de gereformeerde kerken;

2° deze deputaten te machtigen desverlangd van deze inschrijving een getuigenis af te geven;

3° hun tevens op te dragen nauwkeurig toezicht te houden, of de ingeschreven studenten nog ongerepte leden der kerk zijn, en daartoe, indien deze oorlogstoestanden onverhoopt mochten voortduren, jaarlijks een recensie te houden;

Mej. Schreuder.

B. den kerkeraad van de gereformeerde kerk te Amsterdam ten opzichte van mej. Schreuder te verzoeken den eisch van het kandidaatsexamen te laten vervallen; daarvoor in de plaats de hoogleeraren in de theologische faculteit der Vrije Universiteit te verzoeken haar te willen onderzoeken in de vakken van het kandidaatsexamen en bij gunstigen uitslag haar hiervan een getuigschrift te verlenen en met dit getuigschrift genoegen te nemen.

ARTIKEL VI.

Rapport deputaten
voor de correspon-
dentie met de
Hooge Overheid.

Inplaats van dr A. A. L. Rutgers, die door ongesteldheid verhinderd is de synode bij te wonen, leest prof. Dijk het *rapport van de deputaten voor de correspondentie met de Hooge Overheid* F 1 [bijlage XCVIII].

De zitting wordt geschorst.

ARTIKEL VII.

Ds Van Eijk brengt namens commissie III verslag uit over het *rapport van de deputaten voor de correspondentie met de Hooge Overheid* (cf. art. VI). Rapport deputaten voor de correspondentie met de Hooge Overheid.

Na breedvoerige bespreking worden de eerste drie voorstellen der commissie aangenomen, luidende:

1° aan deputaten de zeer groote waardeering en dank der synode te betuigen voor hun zoo uiterst omvangrijken en verantwoordelijken arbeid, en daarbij bijzonder te gedenken aan de broeders dr J. J. C. van Dijk en prof. dr V. H. Rutgers, die momenteel van hun vrijheid zijn beroofd;

2° de handelingen van deputaten goed te keuren en hun décharge te verleenen;

3° opnieuw deputaten voor dezen arbeid te benoemen;

4° te bepalen, dat bij het nemen van een beslissing op zeer korten termijn voor het doen uitgaan van een gemeenschappelijk getuigenis of het uitschrijven van een bidstond tezamen met andere kerkengroepen, niet eerst de classis 's Gravenhage behoeft te worden ingeschakeld, maar dat zulk een beslissing wordt opgedragen aan het moderamen der synode op verzoek van den voorzitter der deputaten;

Inplaats van het vierde voorstel, stelt dr Hoek voor:

de synode besluit voor den tijd tot de volgende synode het moderamen of de gezamenlijke leden van het tegenwoordige moderamen te machtigen, in overleg met den voorzitter der deputaten voor de correspondentie met de Hooge Overheid een publiek getuigenis te doen uitgaan of een bidstond uit te schrijven. Voorstel dr Hoek.

Dit voorstel wordt aangenomen.

Het gedeelte van het rapport der commissie inzake de mededeelingenbladen wordt naar haar teruggewezen.

ARTIKEL VIII.

Ds Van Eijk rapporteert namens commissie III over de missiven der kerken Niezow-Vennep, Assen, Appelscha, Donkerbroek, Duurswoude, Lippenhuizen-Hemrik, Oosterwolde, Steenwijk, Wolvega en Workum en der classes Dokkum en Zwolle *inzake den N.A.D.*, N 6, 13, 15, 18 en 24. N. A. D.

De commissie doet de volgende voorstellen:

1° een schrijven te richten aan alle kerkeraden, en daarin:

a. te handhaven de uitspraak der vorige synode, dat de N.A.D. als nationaal-socialistisch opvoedingsinstituut in strijd is met de Heilige Schrift;

b. wat het aangeven van richtlijnen betreft voor de houding, tegenover dezen N.A.D. in te nemen, niet verder te gaan, dan wat de vorige synode heeft uitgesproken;

c. aan de prudentie der kerkeraden over te laten, op welke wijze zij de leden der gemeente bekend maken met genoemde uitspraak der synode Sneek-Utrecht;

d. er bij de kerken op aan te dringen, dat zij zeer naarstig opwekken tot krachtigen geestelijken weerstand;

2° aan de te benoemen deputaten voor de correspondentie met de Hooge Overheid op te dragen, een zoo volledig mogelijke enquête in te stellen, indien mogelijk in samenwerking met het Interkerkelijk Overleg, terzake van de ervaringen, opgedaan bij geestelijke bearbeiding der jonge menschen, die onverhoopt in de kampen van den N.A.D. vertoeven.

De synode neemt het voorstel 1a aan. Bij 1b stelt ds Bos voor een publiek getuigenis tegen den N.A.D. te doen uitgaan. Dit voorstel wordt verworpen (7 stemmen vóór).

Ds Wiersinga doet het voorstel aan b. toe te voegen: „en de kerkeraden op te wekken nauw toe te zien, dat in allen ambtelijken arbeid, bijzonder oók in de bediening des Woords op de roeping in dezen gewezen wordt.” De synode neemt dit voorstel aan.

Voorstel 1c wordt aangenomen; 1d vervalt.

Voorstel 2 wordt aangenomen met de aanvulling: „en dit ter kennis te brengen van de kerken.”

ARTIKEL IX.

Inzameling
van goederen.

Namens commissie III rapporteert ds Van Eijk over de verzoeken van de classis Barendrecht en de kerk van Westmaas stappen te doen ten-einde gewijzigd te krijgen de *verordening van den Rijkscommissaris* no. 1/1943, art. 32—34, F 2 en 3.

De synode neemt de voorstellen der commissie aan, luidende: mede te deelen aan de classis Barendrecht en aan den kerkeraad van Westmaas:

a. dat in den regel de dienst der christelijke barmhartigheid geoeffend wordt in de gemeente;

b. dat de inzameling van *goederen* kan plaats vinden onmiddellijk na, en in aansluiting aan zulk een samenkomst in de week;

c. dat zulk een barmhartigheidsoefening in de verordening niet wordt aangetast;

d. dat er daarom geen aanleiding bestaat, stappen te ondernemen, ten-einde de verordening van den Rijkscommissaris, no. 1/1943, art. 32, 33 en 34 gewijzigd of aangevuld te krijgen.

Zitting van Woensdag 30 Juni 1943.

ARTIKEL X.

Geestelijke verzorging tewerkgestelden in het buitenland.

Ouderling Netelenbos leest het rapport voor van de deputaten voor de *geestelijke verzorging van tewerkgestelden in het buitenland*, M 10 [bijlage XCIX]. Daarna rapporteert hij hierover namens commissie IV.

Na bespreking, waarbij ook ds Schouten van Zuilen inlichtingen geeft, besluit de synode op voorstel der commissie:

1° goed te keuren de handelwijze van de deputaten ten aanzien van Lobith en Duisburg-Ruhrort;

2° deputaten décharge te verleen van hun finantieel beheer; onder voorbehoud van goedkeuring door de finantieele commissie;

3° deputaten, ook voor hun overigen arbeid, dank te betuigen en overeenkomstig hun advies over te gaan tot het benoemen van zeven deputaten;

4° instemming te betuigen met het advies van deputaten betreffende deelneming aan de viering van het heilig avondmaal in buitenlandsche kerken;

5° aan de te benoemen deputaten op te dragen:

- a. met den aangevangen arbeid voort te gaan;
- b. uit te zien naar de mogelijkheid, om in Duitschland, waar dan ook, kerken te institueeren, doch daarbij de grootste voorzichtigheid in acht te nemen;
- c. de beslissing der synode aangaande avondmaalsviering in buitenlandsche kerken, door te geven aan alle leden der kerken en kerkeraden;
- d. om, bijaldien een of meer predikanten naar Duitschland mogen vertrekken, overeenkomsten aan te gaan met de kerkeraden, die hun predikanten afstaan, om het tijdelijk karakter te regelen;
- e. voort te gaan met de geestelijke verzorging van hen, die daar zijn door lectuur en het brengen van contact tot samenkomsten;
- f. om geregeld alle kerkeraden van hun arbeid op de hoogte te houden, en voor den arbeid noodige inlichtingen van hen te vragen;
- g. aan alle kerken nadrukkelijk te verzoeken, elk jaar een volle collecte voor dit doel af te zonderen, waarbij gestipuleerd worde, dat de collecte voor Rijn-Pruisen c. a. dan niet meer behoeft gehouden te worden;
- h. om de aanwezige gelden en die verder inkomen te beheeren.

De synode besluit tevens op kosten van de kas van deputaten een schrijven te zenden aan de in Duitschland tewerkgestelden.

De praeses dankt deputaten, met name ds Schouten, voor hun omvangrijken arbeid.

Zitting van Woensdag 8 September 1943.

ARTIKEL XI.

De praeses verwelkomt ds W. Schouten, predikant te Zuilen en broeder Van Ravensteyn, die mededeelingen zullen verstrekken over den *arbeid onder de tewerkgestelden in Duitschland*.

Arbeid onder
tewerkgestelden
in Duitschland.

Broeder Van Ravensteyn spreekt over het werk der bijbellezingen, over de lectuurverspreiding, over het contact met Duitse predikanten, ook over moeilijkheden, die zich voordoen ten opzichte van de avondmaalsviering.

De synode benoemt broeder Van Ravensteyn tot hulpprediker voor den arbeid onder de tewerkgestelden in Duitschland. Verder spreekt zij uit, dat doopleden in Duitschland, die aan het heilig avondmaal willen deelnemen, zich in verbinding hebben te stellen met hun eigen kerkeraad, terwijl broeder Van Ravensteyn bij dien kerkeraad een verklaring of attest aangaande hen zal indienen.

De praeses spreekt tot broeder Van Ravensteyn een hartelijk woord van afscheid, wenscht hem 's Heeren zegen toe over zijn gewaardeerden arbeid en verzoekt hem de groeten over te brengen aan de broeders in Duitschland. De synode zingt hem Psalm 121 : 4 toe.

Zitting van Vrijdag 10 September 1943.

ARTIKEL XII.

Jeugdwerk.

Prof. Dijk rapporteert namens commissie III over de brieven van den kerkeraad van 's Gravenhage-West en van dien te Utrecht *inzake het jeugdwerk*.

De synode vereenigt zich met de volgende conclusies:

1° dat de generale synode van Sneek-Utrecht inzake den arbeid onder de jeugd gedaan heeft wat zij in de toenmalige tijdsomstandigheden doen kon en doen mocht, en dat haar adviezen niet zoo mogen verklaard worden, alsof daardoor aan den eigen arbeid van de jeugd eenige hinderpaal in den weg is gelegd;

2° dat door deze synode er bij de kerkeraden op aangedrongen wordt om, bij ontstentenis van de jeugdorganisaties en zoolang deze haar arbeid niet kunnen verrichten, aan het jeugdwerk leiding te geven op die wijze, die plaatselijk voor dezen arbeid het meest profijtelijk is, hetzij door uitgebreide catechisaties, hetzij door z.g. bijbelstudiekringen; deze arbeid houdt niet in, dat de eigen werkzaamheid van de jongeren niet geoorloofd zou zijn;

3° dat in den arbeid der kerk de zelfwerkzaamheid van onze jongeren zooveel mogelijk bevorderd worde en dat in de studiekeringen de leiding, indien mogelijk, worde toevertrouwd aan diegenen, die krachtens hun verleden met dit werk bekend zijn en van den kerkeraad hun mandaat ontvangen;

4° dat deze arbeid zich ook dient uit te strekken tot de jongeren van 12—16 jaar, waarbij, rekening houdende met den aard en het karakter van dezen leeftijd, dit werk niet aan deze jongeren zelf kan worden toevertrouwd;

5° dat voor deze aangelegenheden een commissie ad hoc, uit het midden van de synode worde benoemd van 5 leden om de kerkeraden en ook de jeugd van advies te dienen.

Tot leden der in het voorstel bedoelde commissie worden benoemd de hoogleeraren Aalders, Berkouwer, Dijk en de ouderlingen Meijerink en Hoekstra.

Zitting van Woensdag 15 September 1943.

ARTIKEL XIII.

Rapport deputaten
zending onder
de Joden.

Namens commissie IV rapporteert prof. Bavinck eveneens over het rapport van de deputaten der generale synode van 1939 voor de *zending onder de Joden*, D 2 [bijlage C] nadat dit door hem is voorgelezen.

De synode vereenigt zich met de volgende conclusies:

1° alle handelingen der deputaten voor de zending onder de Joden goed te keuren, hun dank te zeggen voor hun arbeid en hen, gezien de bijgevoegde accountants-verslagen te dechargeeren van hun finantieel beheer;

2° opnieuw vijf deputaten met drie secundi voor dezen arbeid te benoemen;

3° aan deze deputaten op te dragen:

a. de contracten met de kerken van 's Gravenhage-Oost, Amsterdam en Rotterdam te bestendigen;

b. den arbeid der plaatselijke commissies voor de Jodenzending te steunen en voorzoover deze commissies daarin niet zelven kunnen voorzien, deze te subsidieeren;

c. de zaak van de zending onder de Joden te bepleiten met de daartoe ten dienste staande middelen;

d. tot alle kerken het verzoek te richten, eenmaal 's jaars in alle samenkomsten op den Zondag (geen avondmaals-Zondag) of op den eersten kerstdag een collecte te houden voor de zending onder de Joden en deze door deputaten vanwege de classis benoemd of te benoemen, te doen innen en aan den penningmeester der deputaten van de generale synode te doen afdragen, onder voorbehoud echter, dat kerken, die zelve in eigen kring zendingsarbeid onder de Joden verrichten, na jaarlijks te houden overleg met deputaten der generale synode een gedeelte dezer collecte daartoe mogen aanwenden, welk gedeelte zooveel mogelijk dient te worden beperkt en in geen geval meer dan 90 % van de opbrengst der collecte mag bedragen;

e. indien de nood zulks eischt tijdig tot alle kerken een verzoek te richten tot het houden van een extra-collecte in de komende drie jaren;

f. de aanwezige en inkomende gelden te beheeren;

g. de vereischte uitgaven te doen.

De praeses spreekt een woord van dank voor de deputaten en legt de zaak der Jodenzending met vertrouwen in de hand des Heeren.

Zitting van Donderdagmiddag 11 November 1943.

ARTIKEL XIV.

Prof. Nauta rapporteert over de door de deputaten voor de correspondentie met de Hooge Overheid gehouden *enquête inzake den N.A.D.* [bijlage CI].

Enquête N. A. D.

Verschillende vragen worden beantwoord door den rapporteur, die den dank der synode ontvangt voor den door hem en de andere deputaten verrichten arbeid.

ARTIKEL XV.

Dr Harrenstein doet als 2e quaestor van de generale deputaten voor de zending onder heidenen en Mohammedanen mededeelingen over de positie van de generale zendingskas. Deze is niet gunstig. De deputaten verzoeken daarom aan de synode, dat er door de kerken op den eersten Zondag, nadat Nederland weer vrij geworden is, een extra collecte voor deze zending worde gehouden. De deputaten ontvangen de machtiging daartoe.

Extra collecte voor de zending onder heidenen en Mohammedanen.

Ds Lammertsma vraagt in verband hiermede, of dan ook niet een algemeene dankstond kan worden gehouden. Deze zaak wordt overgelaten aan het moderamen der synode.

ARTIKEL XVI.

Brief kerkeraad
Meliskerke. De praeses leest een brief voor van den kerkeraad te Meliskerke inzake den N.A.D.

De synode besluit te antwoorden dat het zich voor de keuring aanmelden ook valt onder de actieve medewerking en dat de synode aan de vroeger gedane mededeelingen aan de kerken niets heeft toe te voegen.

Zitting van Vrijdag 12 November 1943.

ARTIKEL XVII.

Mededeelingen
en opwekkingen
inzake N.A.D. Naar aanleiding van den brief van den kerkeraad te Kampen inzake den N.A.D. besluit de synode, dat de hoofdzaken van het rapport over de gehouden enquête zullen worden doorgegeven aan de kerken en de kerkeraden opgewekt getrouw toe te zien op de naleving van het desbetreffende synodebesluit. Ook den classes zal worden verzocht dat te doen bij het onderzoek naar art. XLI K.O.

Zitting van Woensdag 15 December 1943.

ARTIKEL XVIII.

Dr A. A. L. Rutgers. Prof. Dijk geeft mededeelingen aangaande de gevangenneming van dr A. A. L. Rutgers. Met blijdschap verneemt de synode, dat mr dr J. Donner bereid is gevonden de plaats van dr Rutgers in te nemen als voorzitter van de deputaten voor de correspondentie met de Hooge Overheid. Alvorens de synode stappen doet om de invrijheidsstelling van dr Rutgers te verzoeken, zal het moderamen ter zake contact zoeken met mr dr Donner.

ARTIKEL XIX.

Zendings-
mededeeling. Prof. Grosheide deelt aan de synode mede, dat prof. Kraemer hem inlichtingen verstrekte omtrent hetgeen in de Ver. Staten van Noord-Amerika gedaan wordt ten bate van de zending der Europeesche kerken.

De synode besluit enkele broeders te benoemen, die voor deze zaak onze kerken zullen vertegenwoordigen.

Zitting van Dinsdag 1 Februari 1944.

ARTIKEL XX.

Kerkelijke bladen
en aansluiting
Nederlandschen
Journalistenkring. Prof. Kuyper rapporteert over een bespreking, die hij op het desbetreffende departement gehouden heeft inzake de *aansluiting bij den Nederlandschen Journalistenkring*, die onlangs ook voor redacteurs van „kerkelijke” bladen is verplicht gesteld. Thans heeft Prof. Kuyper telegrafisch bericht ontvangen, dat deze verplichting is opgeheven.

De synode neemt hiervan met blijdschap kennis.

Zitting van Woensdag 2 Februari 1944.**ARTIKEL XXI.**

Ds Gerritsma deelt mede, dat op Zondag 30 Januari j.l. een der kerkgebouwen te Aalten tijdens den dienst werd afgezet door Duitsche militairen, die na den dienst 42 jonge mannen van 19 tot 25 jaar arresteerden. Later werden hiervan 13 weer losgelaten. De middagdienst van 2 uur kon niet doorgaan, doordat het kerkgebouw nog niet was vrijgegeven. Afzetting kerkgebouw te Aalten.

De synode besluit de deputaten voor de correspondentie met de Hooge Overheid te verzoeken een protest in te dienen bij de Duitsche autoriteiten tegen deze maatregelen, die den eersten kerkdienst hebben gestoord en den tweeden verhinderd.

ARTIKEL XXII.

Dr Hoek leest een gedeelte voor van een door hem van dr J. J. C. van Dijk uit zijn gijzeling ontvangen schrijven als antwoord op den brief van medeleven, dien hij namens de synode tot dr Van Dijk had gericht. De synode neemt daarvan met belangstelling kennis. Antwoord dr Van Dijk.

Zitting van Donderdag 24 Februari 1944.**ARTIKEL XXIII.**

De synode besluit een *brief van medeleven* te zenden aan de gereformeerde gijzelaars voor Indië, die zijn ondergebracht in den „Ruwen Berg” en reeds 3½ jaar in gijzeling zijn. Brief van medeleven met gijzelaars.

ARTIKEL XXIV.

Ds Van der Woude geeft op verzoek inlichtingen over de aangevoerde redenen van zijn gevangenschap, die geheel op laster berustten. Ds v. d. Woude.
Hierna pauze.

Zitting van Donderdag 16 Maart 1944.**ARTIKEL XXV.**

Dr Hoek brengt een verzoek over van dr A. A. L. Rutgers, voorzitter van de deputaten voor de correspondentie met de Hooge Overheid, inzake een via het Roode Kruis aan gevangenen in Nederland te bieden materiele hulp. Hulp aan gevangenen.

De synode besluit, dat het moderamen enkele diaconieën zal aanschrijven om voor haar deel in de kosten daarvan bij te dragen.

Zitting van Donderdag 23 Maart 1944.

ARTIKEL XXVI.

Hulp voor bouw
en inrichting
ziekenhuis
te Amersfoort.

Dr Kraan leest een schrijven voor van dr A. A. L. Rutgers over door onze kerken te bieden finantieele hulp van f 50.000.— voor den bouw en de inrichting van een ziekenhuis in het concentratiekamp te Amersfoort.

Ook de andere kerken zullen bijdragen.

De synode besluit de gevraagde hulp te geven en daartoe een collecte uit te schrijven voor een algemeen fonds voor bijzondere nooden, waaruit ook bestreden zullen worden de onkosten, groot f 10.000.—, benoodigd voor de aanschaffing van levensmiddelen, toiletbenoodigdheden, vitaminen enz., die volgens het desbetreffend besluit zouden gevraagd worden van de diaconieën van verschillende grootere kerken. Aan de diaconie van de gereformeerde kerk te Wassenaar-Zuid zal gevraagd worden de opbrengst der collecte te willen ontvangen op haar postrekening en te administreeeren. Na overleg met dr Rutgers zal het moderamen een schrijven richten aan de kerken over deze zaak en daarin een zekere norm aangeven voor wat van de kerken verwacht wordt, terwijl tevens een formule voor de afkondiging zal worden aan de hand gedaan.

Aan deputaten voor de correspondentie met de Hooge Overheid zal worden opgedragen, dat zij via het Interkerkelijk Overleg bij de autoriteiten der bezettende macht er bezwaar tegen zullen inbrengen, dat niet vanwege die bezettende macht alle onkosten gedragen worden.

G. C. BERKOUWER, *praeses*.

W. L. MILO, *assessor*.

N. DUURSEMA, *assessor*.

J. HOEK, *scriba*.

E. D. KRAAN, *scriba*.

BIJLAGEN

